

Analiza upravljanja pomorskim dobrom u Zadarskoj županiji

Dundov, Lovre

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:538216>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-24**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru
Pomorski odjel
Sveučilišni diplomski studij
Organizacija u pomorstvu

Lovre Dundov

**Analiza upravljanja pomorskim dobrom u
Zadarskoj županiji**

Diplomski rad

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru

Sveučilišni diplomski studij

Organizacija u pomorstvu

Analiza upravljanja pomorskim dobrom u Zadarskoj županiji

Diplomski rad

Student/ica:

Lovre Dundov

Mentor/ica:

Doc.dr.sc. Astrid Zekić

Komentor/ica:

Doc.dr.sc. Ana Gundić

Zadar, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Lovre Dundov**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski rad** pod naslovom **Analiza upravljanja pomorskim dobrom u Zadarskoj županiji** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, **izaberite**

Analiza upravljanja pomorskim dobrom u Zadarskoj županiji

Sažetak

Rad pruža pregled zakonske regulative koju Hrvatska koristi u praksi za upravljanje i održavanje pomorskog dobra putem državnih, županijskih, općinskih ili gradskih vlasti. Obrađuju se zakonska rješenja prema novom Zakonu o pomorskom dobru i morskim lukama te se opisuju modeli upravljanja pomorskim dobrom i načini njegovog korištenja.

Analizira se gospodarsko korištenje pomorskog dobra, uključujući koncesije i koncesijska odobrenja, s ciljem isticanja važnosti pomorskog dobra u razvojnim i gospodarskim aspektima. Svrha rada je analizirati pomorsko dobro u kontekstu zakonskih odredbi i oblika korištenja, dok je cilj ukazati na važnost primjene integralnog upravljanja i sustava vrednovanja pomorskog dobra, sve u funkciji gospodarskog razvoja Hrvatske kao pomorske zemlje.

Ključne riječi: Pomorsko dobro, koncesija, pomorska dozvola.

Analysis of maritime resource management in Zadar County

Summary

The paper provides an overview of the legal framework that Croatia uses in practice for the management and maintenance of maritime domain through state, county, municipal, or city authorities. It addresses the legal provisions according to the new Maritime Domain and Seaports Act and describes models of maritime domain management and methods of use.

The economic use of the maritime domain, including concessions and concession approvals, is analyzed to highlight the importance of the maritime domain in developmental and economic terms. The purpose of the paper is to analyze the maritime domain in the context of legal provisions and forms of use, while the aim is to emphasize the importance of implementing integrated management and evaluation systems for the maritime domain, all in the function of the economic development of Croatia as a maritime country.

Key words: Maritime property, concession, maritime license.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Predmet i problem istraživanja	2
1.2. Radna hipoteza.....	2
1.3. Svrha i cilj istraživanja	2
1.4. Znanstvene metode	2
1.5. Struktura rada	3
2. Zakonodavni i teorijski okvir pomorskog dobra	4
2.1. Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama	4
2.2. Pomorski zakonik.....	5
2.3. Zakon o koncesijama	6
2.4. Uredba o postupku davanja koncesija na pomorskom dobru	7
2.5. Uredba o postupku utvrđivanja granice pomorskog dobra	8
3. Korištenje i gospodarsko korištenje pomorskog dobra.....	10
3.1. Upravljanje pomorskim dobrom u Hrvatskoj.....	10
3.2. Gospodarsko korištenje pomorskog dobra	11
3.3. Pravni okvir za koncesije.....	12
3.4. Pomorska dozvola.....	14
3.4.1. Prednosti i ograničenja pomorske dozvole	14
4. Pomorsko dobro Zadarske županije	16
4.1. Zemljopisna obilježja obalnog područja Zadarske županije	16
4.2. Koncesije u Zadarskoj županiji.....	16
4.3. Zaštita mora	17
4.4. Obala i otoci	21
4.5. Luke i pomorska infrastruktura.....	23
4.6. Granice pomorskog dobra u Zadarskoj županiji	23
4.6.1. Određivanje granica pomorskog dobra	25
4.6.2. Provedba i usklađenost	25
4.7. Plan upravljanja pomorskim dobrom Zadarske županije	26
5. Analiza gospodarenja pomorskim dobrom na području Zadarske županije.....	29
5.1. Analiza upravljanja lukama u Zadarskoj županiji.....	29
5.2. Razvoj lučke infrastrukture	30

5.2.1. Putnička luka Zadar (Poluotok)	31
5.2.2. Teretna luka Gaženica	31
5.2.3. Putnička luka Gaženica	33
5.2.4. Ribarska luka Gaženica	34
5.3. Ugovori o koncesiji za lučke poslove	35
5.4. Analiza uređenja plaža Zadarske županije	36
5.5. SWOT analiza	45
6. Zaključak	47
Popis literature	49
Popis slika	51
Popis tablica	51

1. Uvod

Institut koncesije postaje sve značajniji pravni alat u suvremenom društvu, prvenstveno zbog svoje sposobnosti omogućavanja financijski zahtjevnih projekata, pružanja javnih usluga i iskorištavanja prirodnih resursa koje država ne može samostalno koristiti. Ovaj institut pruža državi mogućnost nadzora i kontrole nad područjima koja su od javnog interesa, dok privatne pravne ili fizičke osobe, kojima je dodijeljena koncesija, koriste ne samo vlastite resurse već i financije kako bi obavljali aktivnosti od zajedničkog interesa.

Upravljanje pomorskim resursima sve je aktualnija tema, pogotovo u obalnim područjima gdje je gospodarstvo duboko isprepleteno s morem. Republika Hrvatska pomorskim dobrom upravlja putem jedinica lokalne i područne samouprave. S obzirom na to da je Republika Hrvatska smještena uz Jadransko more, pomorsko dobro predstavlja jedno od ključnih područja koja se koriste za razvoj sektora poput turizma, ribolova, pomorstva, brodogradnje, te luka. Zakonom o koncesijama uređuju se postupci dodjele koncesija, ugovori, prestanak koncesija, pravna zaštita i druga pitanja vezana uz koncesijski sustav. Koncesija se stječe ugovorom i predstavlja pravo koje se koristi više od jednog stoljeća, pri čemu se njezino značenje tijekom vremena značajno promijenilo. Pomorsko dobro u Zadarskoj županiji ima temeljnu ulogu u podršci gospodarskim djelatnostima kao što su turizam gdje Zadarska županija dovede preko milijun posjetitelja svake godine, ribarstvo značajno doprinosi lokalnim lancima opskrbe hranom i izvozu, ali je također predmet sve većeg regulatornog nadzora zbog zabrinutosti oko održivosti.

Zadarska županija, smještena uz obalu srednjeg Jadrana, predstavlja jedinstven spoj prirodnog pomorskog bogatstva i gospodarskih mogućnosti. Županija se može pohvaliti prostranom obalom, prošaranom brojnim otocima, lukama, plažama i morskim ekosustavima. Ova imovina nije samo neprocjenjiva iz ekološke i kulturne perspektive, već također čini okosnicu gospodarstva regije.

1.1. Predmet i problem istraživanja

Predmet ovog istraživanja odnosi se na razumijevanje načina upravljanja pomorskim dobrom u Zadarskoj županiji unutar postojećeg zakonodavnog i institucionalnog okvira. Fokus će biti na analizi učinkovitosti postojećeg sustava upravljanja, s posebnim naglaskom na način dodjele, reguliranja i nadzora koncesija.

1.2. Radna hipoteza

U svezi s predmetom i problemom istraživanja postavlja se hipoteza koja glasi:

Analizom zakonske regulative koja se odnosi na upravljanje pomorskim dobrom u Zadarskoj županiji moguće je predložiti načine za poboljšanje upravljanja koncesijama na pomorskom dobru.

1.3. Svrha i cilj istraživanja

Svrha ovog istraživanja je kritički ispitati kako se upravlja pomorskim dobrom u Zadarskoj županiji te ocijeniti učinkovitost postojeće prakse. Točnije, istraživanje nastoji ocijeniti dostatnost zakonodavnog okvira te odgovoriti na pitanje pruža li postojeći skup zakona, uključujući Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama, Pomorski zakonik i povezani propisi, odgovarajuće alate za održivo upravljanje.

Proučavajući pravne i praktične aspekte, istraživanje ima za cilj identificirati potencijalne nedostatke u sustavu upravljanja pomorskim dobrom te predložiti načine za poboljšanje upravljanja koncesijama na pomorskom dobru.

1.4. Znanstvene metode

Prilikom istraživanja i predstavljanja rezultata u ovome radu korištene su slijedeće metode u odgovarajućim kombinacijama: metoda analize i sinteze, metoda specijalizacije i generalizacije, metoda deskripcije, metoda klasifikacije, te statistička metoda.

1.5. Struktura rada

Ovaj rad strukturno je podijeljen u četiri međusobno povezane cjeline, uz Uvod i Zaključak. Uvod definira predmet i problem ovog istraživanja, navodi radnu hipotezu, svrhu i cilj istraživanja, znanstvene metode te strukturu rada. Drugo poglavlje detaljno opisuje zakonodavni okvir koji služi za upravljanje pomorskim dobrom u Zadarskoj županiji. Opisuju se osnovne značajke koncesija i ostalih relevantnih zakona i uredbi. U trećem poglavlju opisuju se način upravljanja te razni oblici gospodarskog korištenja pomorskog dobra. Četvrto poglavlje odnosi se na postupak određivanja pomorskog dobra u Zadarskoj županiji. U petom poglavlju analizira se gospodarenje pomorskim dobrom s posebnim osvrtom na upravljanje plažama. U posljednjem, šestom poglavlju navode se rezultati istraživanja.

2. Zakonodavni i teorijski okvir pomorskog dobra

Zakonodavni i teorijski okvir koji regulira pomorsko dobro u Hrvatskoj čini temelj za upravljanje, zaštitu i korištenje tog vrijednog resursa. U nastavku je iznesen pregled ključnih zakona i podzakonskih akata koji reguliraju pomorsko dobro te se naglašava njihov značaj za Zadarsku županiju.

2.1. Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama

Nakić (2016) smatra da treba istaknuti nekoliko osnovnih aksioma o pomorskom dobru te navodi da ono predstavlja dar prirode te ne zahtijeva nikakve troškove proizvodnje. Nadalje, pomorsko dobro je resurs koji se ne može se potrošiti. Međutim, može mu se promijeniti namjena. Njegova količina je ograničena, a s porastom broja stanovnika i gospodarskih aktivnosti, pritisak na ovo dobro neprekidno raste, što povećava njegovu vrijednost.

Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama temeljni je pravni akt koji definira i uređuje pomorsko dobro u Hrvatskoj. Ovaj zakon je ključan za razgraničenje opsega pomorskog dobra, što uključuje:

- obale i plaže,
- unutarnje i teritorijalno more,
- morsko dno,
- plovne rijeke i njihove obale,
- luke i pristaništa.

Prema Zakonu o pomorskom dobru i morskim lukama (NN 83/23), potrebno je uspostaviti sveobuhvatan, transparentan i kvalitetan sustav za zaštitu, upravljanje i korištenje pomorskog dobra u Republici Hrvatskoj. Zakonom je utvrđeno da je pomorsko dobro javno dobro i da je neotuđivo. Iz toga proizlazi da se ne može privatizirati ili prodati. Njime je propisano da država, u suradnji s lokalnim i regionalnim vlastima, upravlja pomorskim dobrom kako bi osigurala njegovo održivo korištenje, očuvanje i razvoj. Neke od temeljnih odgovornosti koje proizlaze iz ovog zakona uključuju:

- određivanje granica pomorskog dobra,
- reguliranje koncesija i drugih oblika korištenja u gospodarske svrhe, te
- zaštitu pomorskog dobra od nezakonitog korištenja ili zadiranja.

Zakon naglašava da se pomorsko dobro mora koristiti na način da se očuva njegov javni karakter, osiguravajući da ostane dostupno za javnu uporabu, posebno u pogledu plaža i drugih područja visoke rekreacijske vrijednosti. Institutom dozvole na pomorskom dobru zamjenjuje se dosadašnje koncesijsko odobrenje Baće (2023). Prema Zakonu o pomorskom dobru i morskim lukama (NN 83/23) pomorskim dobrom treba upravljati cjelovito, zajedno s planiranjem prostora, s ciljem održivog razvoja i očuvanja pomorskog dobra za buduće generacije.

Ključne odredbe ovog zakona, a koje se odnose na Zadarsku županiju uključuju definiranje morskih granica gdje jasno razgraničenje između javnog i privatnog zemljišta može utjecati na turizam, infrastrukturne projekte i lokalna gospodarstva. Zadarska županija, sa svojom razgranatom obalom i brojnim lukama, oslanja se na ovaj okvir za reguliranje aktivnosti privatnih tvrtki koje posluju na njezinom pomorskom dobru. Zakon uključuje posebne odredbe kako bi se osiguralo da gospodarske aktivnosti ne štete krhkim obalnim ekosustavima, što je ključna briga u područjima županije budući da su pritisci od turizma značajni.

2.2. Pomorski zakonik

Pomorski zakonik glavni je pravni okvir koji uređuje sve aktivnosti povezane s pomorskim prometom, plovidbom, korištenjem luka i druge pomorske infrastrukture. Najvažnije odredbe Pomorskog zakonika odnose se na regulaciju problematike sigurnosti plovidbe i zaštite morskog okoliša (Bolanča i Amižić, 2007).

Prema Pomorskom zakoniku (NN 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15, 17/19) definira se morski i podmorski prostori Republike Hrvatske te se uređuju pravni odnosi unutar njih. Nadalje, isti se bavi sigurnošću plovidbe u unutarnjim morskim vodama i teritorijalnom moru, kao i zaštitom i očuvanjem prirodnih morskih resursa i okoliša. Također, obuhvaća osnovne materijalnopravne odnose vezane uz plovne objekte, kao i ugovorne i druge obvezne odnose

koji se tiču brodova. Pored toga, regulira upis plovnih objekata, ograničavanje odgovornosti brodarka, kao i pitanja ovrhe i osiguranja na brodovima.

Ključna područja obuhvaćena ovim zakonom uključuju regulaciju pomorske plovidbe i sigurnosti. To podrazumijeva i uspostavljanje određenih pravnih pravila za brodove koji plove hrvatskim vodama, uključujući registraciju i licenciranje plovila, te sigurnosne inspekcije i usklađenost pravila s međunarodnim pomorskim konvencijama.

Sljedeće ključno područje je upravljanje lukama koje je od posebne važnosti za Zadarsku županiju: Naime, u Zadarskoj županiji nalaze važne luke. Stoga, Pomorski zakonik strogo navodi odgovornosti lučkih vlasti. To podrazumijeva pravila koja se odnose na upravljanje lučkom infrastrukturom, usluge brodovima te rukovanje teretom i prijevoz putnika. Nadalje, Zakonik integrira međunarodne propise u okviru zaštite morskog okoliša, odnosno osigurava da brodarstvo i ostale pomorske aktivnosti poput lučkih operacija nemaju nepoželjan utjecaj na prirodu i morski okoliš.

Treba naglasiti da je za Zadarsku županiju Pomorski zakonik neophodan u okviru reguliranja intenzivnih putničkih trajektnih usluga i prijevoza tereta između brojnih otoka županije i kopna. Nadalje, neophodan je u osiguravanju sigurnosti pomorskog prometa, posebice oko središnje zadarske luke. Ne manje važan je i za zaštitu obalnog i morskog okoliša od onečišćenja, što je značajan problem u područjima gdje se prožimaju turizam i pomorstvo, a takvo područje je zasigurno obalno područje Zadarske županije.

2.3. Zakon o koncesijama

Prema Zakonu o koncesijama (NN 69/17, 107/20) postupci vezani uz davanje koncesija se uređuju što podrazumijeva postupke koji su povezani uz davanje koncesija, uključujući ugovor o koncesiji, razloge za prestanak koncesije, te pravnu zaštitu u tim postupcima. Također, definira politiku koncesija i druga povezana pitanja. Zakon uspostavlja pravni okvir za davanje koncesija na javnom dobru, uključujući pomorsko dobro. Koncesije su presudne za omogućavanje komercijalne upotrebe javnih dobara, a istovremeno osiguravaju da su takve upotrebe u skladu sa širim javnim interesom. Ovaj se zakon primjenjuje i na pomorske koncesije (kao što su lučke operacije, marine i korištenje plaža) i na druge oblike javnog vlasništva. Koncesije predstavljaju ključni koncept za gospodarsko iskorištavanje pomorskog

dobra, a postupak koncesioniranja reguliran je odredbama Zakona o pomorskom dobru i morskim lukama koji se smatra posebnim zakonom (Baće 2023).

Ovaj zakon ima za cilj promicanje transparentnosti što se postiže dodjeljivanjem koncesija putem javnog natječaja, kako bi sve zainteresirane stranke imale priliku pošteno se natjecati. Također, osigurava odgovornost koncesionara koji su dužni ispunjavati određene, kako pravne tako i financijske te operativne obveze, njihove aktivnosti se nalaze pod aktivnim nadzorom javnih tijela. Pružanjem pravne sigurnosti i jasnog okvira za korištenje pomorskog dobra, ovaj zakon potiče privatne tvrtke na ulaganje u infrastrukturu i ostale usluge usko povezane s pomorskim dobrom, te na taj način omogućava i potiče privatna ulaganja.

Mnogim plažama, marinama i ostalim obalnim objektima upravlja se upravo na temelju ugovora o koncesiji. Naime, Zakon o koncesijama osigurava dodjelu koncesija na transparentan način, te ispunjavanje koncesionarskih obveza poput socijalnih i ekoloških. Zakon regulira i aspekt lučkog poslovanja. Privatni pravni subjekti redovno upravljaju županijskim lukama koje obavljaju putnički i komercijalni prijevoz prema ugovorima koji su definirani i uređeni na temelju ovog zakona.

2.4. Uredba o postupku davanja koncesija na pomorskom dobru

Uredba o postupku davanja koncesija na pomorskom dobru (NN 23/04, 101/04, 39/06, 63/08, 125/10, 102/11, 83/12, 10/17) utvrđuje pravila i procedure za dodjelu koncesija koje se odnose na gospodarsko korištenje i posebne namjene pomorskog dobra. Ova uredba obuhvaća ne samo luke otvorene za javni promet, već i luke posebne namjene, čime se osigurava jasna regulacija različitih oblika korištenja pomorskog dobra.

Uredba sadrži ključne odredbe koje definiraju postupak dodjele koncesija, uključujući potrebnu dokumentaciju i uvjete. Prema članku 2., koncesije se dodjeljuju u skladu sa Zakonom o pomorskom dobru i morskim lukama, uz poštivanje lokacijske dozvole i drugih relevantnih dokumenata prostornog uređenja. Postupak dodjele može započeti tek nakon što je utvrđena granica pomorskog dobra i nakon što su potrebne informacije zavedene u zemljišnim knjigama.

Jedan od osnovnih ciljeva uredbe je osiguranje transparentnosti i konkurentnosti u postupku dodjele koncesija, što se postiže isključivo javnim natječajem. Uredba precizno definira kriterije za ocjenjivanje ponuda, koji se temelje na financijskim aspektima, tehničkim

možnostima i utjecaju na okoliš. Time se osigurava da najpovoljnija ponuda bude izabrana u skladu s javnim interesima.

Također, uredba detaljno opisuje odgovornosti koncesionara, odnosno osoba koje su dobile koncesiju. Ove odgovornosti uključuju redovito plaćanje koncesijske naknade, održavanje imovine te usklađenost s propisima o zaštiti okoliša. U slučaju da koncesionari ne ispunjavaju svoje obveze, uredba predviđa stroge sankcije, uključujući novčane kazne i mogućnost oduzimanja koncesije.

Uredba o postupku davanja koncesija na pomorskom dobru za Zadarsku županiju ima ključnu ulogu u okviru koncesioniranja plaža i marina budući da se mnogim plažama i marinama upravlja putem ugovora u koncesiji. Ova uredba omogućuje i osigurava da se ti procesi odvijaju po pravilima poštenog tržišnog natjecanja te u javnom interesu. Također, kada je riječ o osiguravanju održivog korištenja pomorskog dobra, uredba propisuje poštivanje ekoloških i sigurnosnih standarda, a što je od izuzetnog značaja u turističkim područjima poput Zadarske županije.

2.5. Uredba o postupku utvrđivanja granice pomorskog dobra

Uredba o postupku utvrđivanja granice pomorskog dobra (NN 08/04, 82/05) ima ključnu ulogu u regulaciji i zaštiti pomorskog dobra, definirajući kriterije i postupke za određivanje granica tog dobra, kao i za lučka područja luka posebne namjene i luka otvorenih za javni promet. Ova uredba osigurava jasne smjernice koje pomažu u održavanju reda i sigurnosti u korištenju pomorskih resursa.

Jedna od osnovnih funkcija ove uredbe je izrada prijedloga granice pomorskog dobra, što uključuje analizu i procjenu specifičnih karakteristika područja koje se utvrđuje. Županijsko povjerenstvo za granice, koje se sastoji od stručnjaka iz različitih relevantnih područja, zaduženo je za prikupljanje podataka, izradu prijedloga i izradu plana raspodjele troškova vezanih uz postupak utvrđivanja granica. Nakon što županijsko povjerenstvo izradi prijedlog granice, taj se prijedlog dostavlja Povjerenstvu za granice Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka na konačno odlučivanje. Ova procedura osigurava da konačna odluka bude temeljena na sveobuhvatnoj analizi i stručnom znanju, što dodatno osnažuje zaštitu javnog dobra. Time se osigurava da javno dobro bude jasno definirano i strogo zaštićeno.

Osim redovitih godišnjih planova upravljanja, uredba predviđa mogućnost da se granica pomorskog dobra utvrdi i na temelju specifičnih zahtjeva. Ova opcija omogućava fleksibilnost u slučaju kada određeno područje nije obuhvaćeno godišnjim planom, čime se osigurava da se svako relevantno područje može pravilno regulirati.

Proces se sastoji od javnih tijela koja provode istraživanja kako bi se utvrdile fizičke granice pomorskog dobra, osobito u područjima gdje se obalna linija mogla promijeniti zbog prirodnih procesa ili ljudske aktivnosti. Nakon utvrđivanja pomorskih granica slijedi njihovo javno objavljivanje. Kada se granice utvrde, moraju se javno objaviti, čime se omogućuje transparentnost i sprječavaju sporovi oko vlasništva nad zemljištem. Uredba predviđa i zaštitu javnog dobra, ona osigurava zaštitu pomorskog dobra od nezakonitih zadiranja, poput neovlaštene gradnje ili privatizacije javnih plaža.

Za Zadarsku županiju utvrđivanje granica pomorskog dobra iznimno je važno za upravljanje obalnim razvojem. Zbog opsežne turističke infrastrukture županije osiguravanje održavanja javnog pristupa plažama i obali jedan je od prioriteta. Također, uredba je neophodna za sprječavanje nedozvoljene gradnje. Naime, ona pomaže u sprječavanju takve gradnje za koju je izvjesno da bi mogla zadirati u javno pomorsko dobro te ga na taj način osigurava i čuva za javnu uporabu i zaštitu okoliša.

3. Korištenje i gospodarsko korištenje pomorskog dobra

Pomorsko dobro, prema hrvatskom zakonu, definirano je kao javno dobro, što isključuje mogućnost privatnog vlasništva. Ova klasifikacija uključuje obalu, unutarne i teritorijalno more, luke i morsko dno. Upravljanje tim resursima ključno je zbog njihovog gospodarskog, ekološkog i kulturnog značaja, posebno u obalnim regijama poput Zadarske županije, gdje su turizam i pomorski promet od velike važnosti za razvoj gospodarstva.

Učinkovito upravljanje pomorskim dobrom uključuje nekoliko razina upravljanja, od nacionalnih okvira do lokalnih implementacija, i usredotočeno je na balansiranje javnog interesa s privatnim i komercijalnim iskorištavanjem.

3.1. Upravljanje pomorskim dobrom u Hrvatskoj

Upravljanje pomorskim dobrom u Hrvatskoj javna je funkcija koja se vrti oko uravnoteženja gospodarskog razvoja, zaštite okoliša i prava javnosti. Upravljanje je prvenstveno regulirano Zakonom o pomorskom dobru i morskim lukama koji osigurava da je pomorsko dobro rezervirano za javnu uporabu, ali također dopušta komercijalno iskorištavanje prema strogim propisima. Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture ima središnju ulogu na nacionalnoj razini, dok su regionalne i lokalne vlasti, poput županijskih, općinskih te gradskih, odgovorne za nadzor i provedbu politika.

Upravni odjel za pomorstvo, more i promet Zadarske županije odgovoran je za nadzor nad upravljanjem pomorskim dobrom, s posebnim naglaskom na dodjelu pomorskog prostora u komercijalne i nekomercijalne svrhe. Nadalje, iznimna se pozornost odnosi na osiguravanje zaštite okoliša sukladno zakonima o zaštiti okoliša i međunarodnim sporazumima poput Okvirne direktive EU o morskoj strategiji. Upravni odjel bavi se i provođenjem pomorskih sigurnosnih standarda (posebno u lukama i duž prometnih pomorskih koridora) te prati i osigurava poštivanje ugovora o koncesiji i pomorskih dozvola.

Upravljanje pomorskim dobrom je decentralizirano u smislu da, dok se okvir i zakoni razvijaju na nacionalnoj razini, županije imaju značajnu autonomiju u provođenju ovih pravila. Zadarska županija je, na primjer, odgovorna za upravljanje vlastitim koncesijama, osiguravajući da lokalna poduzeća i aktivnosti povezane s turizmom budu u skladu s nacionalnim i lokalnim

propisima. Plan upravljanja pomorskim dobrom Zadarske županije usklađen je sa širom pomorskom strategijom Hrvatske, ali je prilagođen specifičnim gospodarskim potrebama regije, poput važnosti turizma, ribarstva i rekreacijskih aktivnosti.

Jedan od primarnih izazova u upravljanju pomorskim dobrom je pronalaženje ravnoteže između gospodarskog rasta i održivosti okoliša. Obalne regije poput Zadarske županije privlače značajna ulaganja u turizam, lučke operacije i razvoj infrastrukture, što stavlja pritisak na pomorske resurse. Učinkovito upravljanje mora uzeti u obzir: održivi razvoj, javni pristup i koordinaciju između različitih administrativnih razina. Prvotno, održivi razvoj, podrazumijeva osiguranje da će se pomorsko dobro koristiti na načine koji ne oštećuju ekosustave, a posebno teritorije kao što su obalna močvarna područja, plaže i morska staništa. Nadalje, javni pristup uključuje održavanje javnoga pristupa pomorskom dobru, posebno plažama, uz dopuštanje različitih privatnih komercijalnih aktivnosti kao što su kafe barovi na plaži, iznajmljivanje čamaca i drugih sportskih i turističkih sadržaja. Iako lokalne vlasti imaju ključnu ulogu, mora postojati učinkovita koordinacija s nacionalnim tijelima kako bi se osiguralo da upravljanje pomorskim dobrom bude usklađeno sa širim nacionalnim i pomorskim politikama Europske Unije.

3.2. Gospodarsko korištenje pomorskog dobra

Gospodarsko korištenje pomorskog dobra ključna je komponenta hrvatskog obalnog gospodarstva, osobito u regijama poput Zadarske županije, gdje su turizam, ribarstvo i pomorski promet središnje gospodarske grane. Pomorsko dobro, iako je u javnom vlasništvu, može se koristiti u komercijalne svrhe putem pravnog okvira koji uključuje koncesije, posebne dozvole i pomorske dozvole. Svaki od ovih pravnih mehanizama služi određenoj svrsi u reguliranju načina na koji se pomorsko dobro može koristiti za gospodarske aktivnosti, osiguravajući zaštitu javnih interesa, a istovremeno dopuštajući ulaganja privatnog sektora.

Koncesija u pravu označava dozvolu za obavljanje određene djelatnosti, koja zahtijeva posebno odobrenje. Ona se obično dodjeljuje putem upravnog akta, nakon čega se sklapa poseban ugovor koji definira način obavljanja te djelatnosti.

U Republici Hrvatskoj, koncesija omogućava stjecanje prava na gospodarsko korištenje prirodnih resursa i drugih dobara od važnosti za državu, kao i pravo na obavljanje aktivnosti

koje se smatraju od interesa za Republiku Hrvatsku te na izgradnju i korištenje potrebnih objekata i postrojenja. Interesi Republike Hrvatske utvrđuju se odlukom Hrvatskog sabora. Važno je napomenuti da se koncesija ne može dodijeliti na šumska i druga državna dobra propisana zakonom. Koncesija se može dodijeliti domaćim i stranim pravnim i fizičkim osobama na razdoblje do 99 godina. Odluku o dodjeli donosi Hrvatski sabor ili Vlada RH, na temelju javnog natječaja, prikupljanja ponuda ili na zahtjev. Nakon toga, koncedent i koncesionar sklapaju ugovor, koji mora osigurati ostvarivanje gospodarskih ciljeva u skladu s interesima Republike Hrvatske. Ugovori se evidentiraju u jedinstvenom registru koncesija, a oni vezani uz nekretnine upisuju se i u zemljišne knjige.

Koncesije su jedan od najvažnijih pravnih instrumenata gospodarskog korištenja pomorskog dobra. Koncesija daje subjektu (bilo poduzeću ili pojedincu) isključivo pravo korištenja određenog dijela pomorskog dobra na određeno razdoblje i za određene svrhe. Koncesije se općenito izdaju za dugoročne aktivnosti velikih razmjera koje zahtijevaju značajna ulaganja i infrastrukturu, kao što su lučke operacije, marine ili veliki turistički objekti.

3.3. Pravni okvir za koncesije

Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama, te Zakon o koncesijama pružaju pravni okvir za dodjelu i nadzor koncesija, kao i za posebne dozvole za korištenje pomorskog dobra u nekomercijalne svrhe. Oba zakona uvelike se nadopunjuju kada je riječ o nadzoru koncesija. Zakon o koncesijama regulira opća načela, postupak dodjele, prava i obveze koncesionara te nadzor nad provedbom koncesija. Ovaj zakon pokriva sve vrste koncesija, uključujući koncesije u gospodarstvu, energetici, pomorstvu i turizmu.

Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama detaljnije uređuje pitanja vezana uz uporabu pomorskog dobra, uključujući dodjelu koncesija za luke, akvakulturu i turističke objekte na obali, kao i posebne dozvole za aktivnosti na pomorskom dobru.

Prema Zakonu o koncesijama (NN 69/17, 107/20), koncesija je pravo koje se stječe ugovorom. Nekoliko je vrsta koncesija. To su: koncesija za gospodarsko korištenje općeg ili drugog dobra, koncesija za radove te koncesija za usluge.

Davatelj koncesije obavezan je poštovati nekoliko načela. To su: načelo slobode kretanja robe, načelo slobode poslovnog nastana, načelo slobode pružanja usluga, te načelo učinkovitosti.

Također je u obvezi poštivanja temeljnih načela Ustava Republike Hrvatske kao i Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

Koncesije se dodjeljuju putem javnog natječaja kako bi se osigurala konkurentnost, transparentnost i pravednost u postupku. Proces natječaja uključuje objavu poziva za dostavu ponuda, u kojem su navedeni opseg koncesije, trajanje te posebni zahtjevi, poput zaštite okoliša. Zainteresirani podnose svoje ponude koje se ocjenjuju prema unaprijed određenim kriterijima, kao što su financijski aspekt, tehnička sposobnost i usklađenost s propisima o zaštiti okoliša. Koncesija se dodjeljuje ponuditelju koji državi ili lokalnoj vlasti nudi najbolju vrijednost uz poštivanje zakonskih i ekoloških uvjeta.

Koncesije se mogu izdati za različite namjene kao što su lučke operacije, turistički objekti te akvakultura. Na temelju ugovora o koncesiji lukama često upravljaju privatne tvrtke. Taj ugovor im omogućuje rukovanje teretom, pružanje usluga brodovima i održavanje lučke infrastrukture. Koncesije se obično dodjeljuju za izgradnju i upravljanje hotelima, marinama i drugom infrastrukturom povezanom s turizmom duž obale. Određeni dijelovi pomorskog dobra, posebice područja morskog dna, koriste se za akvakulturu (uzgoj ribe i školjkaša) na temelju ugovora o koncesiji.

Nakon dodjele koncesije, državne i lokalne vlasti nadziru pridržavanje uvjeta ugovora. Nadzor uključuje redovite inspekcije kako bi se osiguralo da se koncesionar pridržava propisanih mjera zaštite okoliša, poštuje operativne sigurnosne standarde te ispunjava svoje financijske obveze, uključujući plaćanje naknade za korištenje pomorskog dobra. Nepoštivanje može rezultirati kaznama, uključujući i oduzimanje koncesije.

Osim koncesija, moguće je izdati posebne dozvole za korištenje pomorskog dobra za aktivnosti koje nisu isključivo gospodarske prirode, ali ipak zahtijevaju odobrenje. Takve dozvole obično se izdaju za projekte javne infrastrukture, poput izgradnje mostova, pristaništa ili lukobrana koji služe javnoj svrsi. Iako ti projekti nisu usmjereni na ostvarivanje profita, uključuju korištenje pomorskog prostora i resursa. Također, posebne dozvole izdaju se za znanstvena istraživanja, primjerice istraživanje biologije mora, koje zahtijeva privremeni pristup zaštićenim morskim područjima. Događaji kao što su regate, festivali na plaži ili kulturne izložbe, koji koriste pomorsko dobro, također mogu zahtijevati posebnu dozvolu.

Dozvole za posebne uporabe su najčešće privremene i određenog opsega, a izdaju se za djelatnosti koje su u skladu s javnim interesom. Postupak odobravanja ovih dozvola je manje

rigorozan nego za koncesije, budući da one često uključuju manje, nekomercijalne upotrebe pomorskog dobra.

3.4. Pomorska dozvola

Pomorska dozvola predstavlja ograničeniji oblik dopuštenja za korištenje pomorskog dobra u odnosu na koncesiju. Obično se dodjeljuje za kratkoročne ili manje intenzivne aktivnosti. Na primjer, tvrtka može dobiti pomorsku dozvolu za rad kafe bara na plaži ili iznajmljivanje opreme za vodene sportove tijekom turističke sezone. Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama (NN 83/23) navodi da se djelatnosti poput vožnje trajektom između obližnjih otoka ili organiziranja turističkih izleta brodom često obavljaju na temelju pomorske dozvole umjesto pune koncesije.

Ključne razlike između pomorske dozvole i koncesije uključuju trajanje, opseg i postupak odobrenja. Pomorske dozvole obično su kratkoročne i često sezonske, dok koncesije mogu trajati više godina, ovisno o projektu. Osim toga, pomorske dozvole se odnose na manje ili manje stalne komercijalne aktivnosti, dok su koncesije namijenjene značajnijim i dugoročnijim projektima. Kada je riječ o postupku odobrenja, dobivanje pomorske dozvole obično je brže i zahtijeva manje birokratskih koraka nego odobravanje koncesije.

3.4.1. Prednosti i ograničenja pomorske dozvole

Glavna prednost pomorske dozvole je fleksibilnost, jer omogućuje poduzećima da rade bez dugoročnih obveza i većih troškova povezanih s koncesijom. Ovo je posebno korisno za sezonske poslove ili manje operacije koje ne zahtijevaju opsežnu infrastrukturu. Naime, postoje i određena ograničenja. Pomorske dozvole su restriktivnije u pogledu opsega i trajanja. Imatelji licence mogu biti podvrgnuti strožim ograničenjima u pogledu područja koje mogu koristiti i moraju ponovno podnijeti zahtjev za novu dozvolu svake sezone ili godine, ovisno o vrsti aktivnosti.

Ovaj dio zadire dublje u zamršenost upravljanja pomorskim dobrom i različite načine na koje Hrvatska, posebice Zadarska županija, regulira gospodarsko i javno korištenje pomorskog

dobra. Svaki pravni mehanizam, od koncesija do posebnih dozvola i pomorskih dozvola, ima jedinstvenu ulogu u balansiranju javnog interesa i gospodarskog razvoja.

4. Pomorsko dobro Zadarske županije

Zemljopisna obilježja Zadarske županije, u kombinaciji s njenim strateškim položajem i povijesnim značajem, čine je središtem za razne pomorske aktivnosti, uključujući turizam, ribolov, prijevoz i trgovinu. Daljnji tekst daje analizu županijskog pomorskog dobra, regulatornog okvira koji uređuje upravljanje njime te ulogu javnih tijela u njegovu nadzoru.

4.1. Zemljopisna obilježja obalnog područja Zadarske županije

Zemljopisna obilježja Zadarske županije čine je jednom od najraznolikijih i najprivlačnijih pomorskih regija u Hrvatskoj. Smještena u središnjem dijelu jadranske obale, proteže se kopnom i brojnim otocima, s ukupnom obalnom crtom od preko 1000 kilometara. Ovaj jedinstveni spoj prirodnih ljepota i pomorskih resursa čini okosnicu županijskog gospodarstva, posebice u sektoru turizma, ribarstva i pomorskog prometa.

Duljina obale Zadarske županije iznosi oko 1341 km što iznosi oko 23 % duljine obalne crte Republike Hrvatske. Morski prostor ima površinu od 3632 km² odnosno oko 46 % sveukupnog područja županije. Na ovom je području više od 120 otoka i otočnih skupina te hrđi. Njihova ukupna površina iznosi oko 606 km² odnosno 8 % područja županije. U Zadarskoj županiji utvrđeno je pomorsko dobro u duljini od oko 97,748 km (oko 7,28 % ukupne duljine obalnog područja).

4.2. Koncesije u Zadarskoj županiji

Zadarska županija ima 121 ugovora o koncesijama na pomorskom dobru. Za uzgoj riba i drugih morskih organizama izdane su 52, 36 se koristi kao sidrišta, a 16 koncesija za plaže i tako dalje. Osim koncesija danih od strane Zadarske županije, važećih je još 17 koncesija kojima je davatelj Vlada Republike Hrvatske.

Zadarska županija ima 56 koncesija za marikulturu, od čega je 52 izdala Županija, a četiri Vlada Republike Hrvatske. Za uzgoj plave ribe ima 12 koncesija s kapacitetom do 8.420 tona godišnje, a 25 koncesija se odnosi na uzgoj bijele ribe s kapacitetom do 11 tona godišnje, te 19 koncesija za uzgoj školjki s kapacitetom do 1.440 rona godišnje. Treba napomenuti da je Zadarska županija među prvima pokrenula aktivnosti vezane za uspostavu Integralnog upravljanja obalnim područjem. Naime, godine 2003. provedena je Studija korištenja i zaštite mora i podmorja Zadarske županije koja je bila dobar temelj u izradi Prostornog plana Zadarske županije čime su ostvarene pretpostavke za razvoj i investiranje u sektor marikulture.

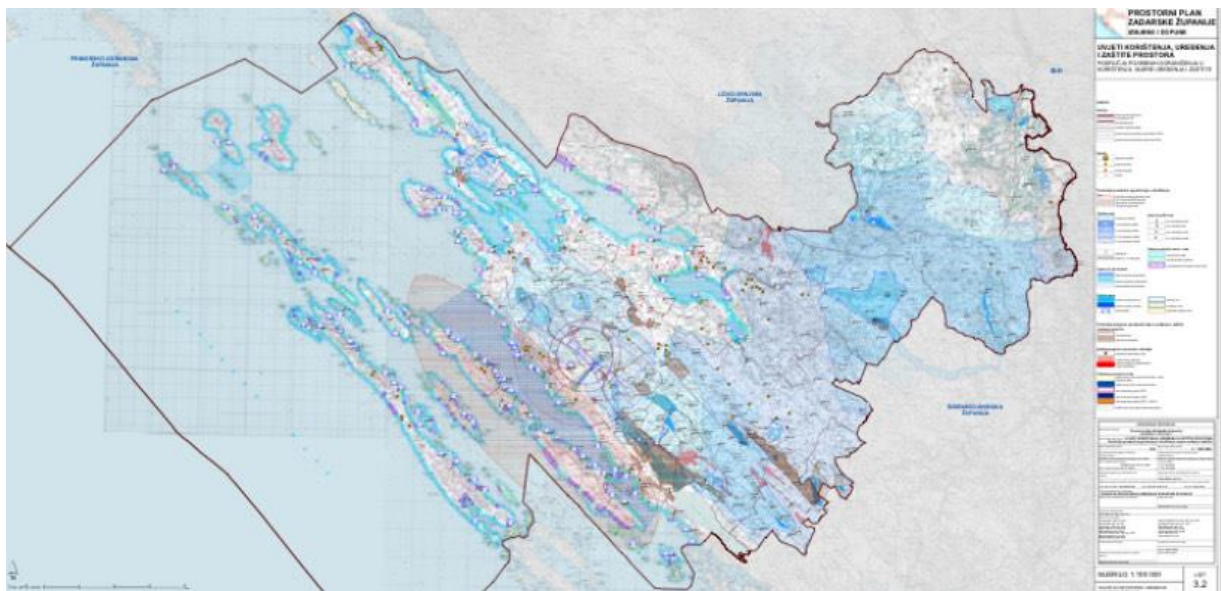
4.3. Zaštita mora

Obalne regije vrlo su osjetljive na degradaciju okoliša, posebno zbog onečišćenja, pretjerane razvijenosti i neodrživih turističkih praksi. Upravo iz tih razloga zakonodavni okvir ima veliki značaj u smislu očuvanja obalnih i morskih resursa. Pomorski zakonik objedinjuje nacionalne i međunarodne zakone o zaštiti okoliša, osiguravajući da sve gospodarske aktivnosti unutar morskih zona budu u skladu sa strogim ekološkim standardima. To je posebno važno u Zadarskoj županiji, gdje se turistička industrija oslanja na netaknute plaže, čisto more i zdrave morske ekosustave.

Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama nameće stroge ekološke standarde subjektima koncesije za korištenje pomorskog dobra. Ugovori o koncesiji obično uključuju klauzule koje se odnose na zaštitu okoliša, kao što su zahtjevi za održavanjem prirodnih krajolika, odgovornim upravljanjem otpadom i smanjenjem štete za okoliš. U slučaju nepoštivanja, koncesionari se mogu suočiti sa značajnim kaznama, uključujući novčane kazne ili oduzimanje prava na koncesiju.

Prostornim planom Zadarske županije definirane su mjere za zaštitu mora s ciljem sprječavanja i smanjivanja onečišćenja koje dolazi s kopna. Te mjere trebaju se provoditi na sljedeći način: potrebno je ograničiti izgradnju uz obalu i provoditi kontrolirani razvoj turizma i gospodarstva u cjelini. Razvoj industrije treba biti ograničen na postojeće industrijske zone, pri čemu se trebaju primjenjivati čisti tehnološki procesi. Također, planira se izgraditi sveobuhvatan javni sustav za odvodnju otpadnih voda, koji će imati odgovarajuće uređaje koji će pročišćavati

otpadne vode te podmorske ispuste. Praćenje stanja okoliša i mjerenje razine onečišćenja predstavlja nužan korak u očuvanju postojeće kvalitete okoliša ili njenom unapređenju. Kontinuirano praćenje omogućava pravovremeno otkrivanje promjena u ekosustavu i precizno identificiranje izvora zagađenja, što je ključno za donošenje učinkovitih mjera zaštite. Redovita analiza podataka pomaže u procjeni rizika za zdravlje ljudi, biljnog i životinjskog svijeta, te osigurava dugoročno održivo upravljanje prirodnim resursima. Stoga, sustavni monitoring i precizna evaluacija onečišćenja trebaju biti prioriteti u strategijama zaštite okoliša, s ciljem sprječavanja degradacije i postizanja boljih uvjeta za buduće generacije. Zone obalnog pojasa, prikazane su u grafičkom prilogu (Slika 1).

Slika 1 Granice pomorskog dobra, Zadarska županija

Izvor: <https://www.zpu-zadzup.hr/prostorno-uredjenje#1>

Prva zona je zona prirodne obale, koja se odnosi na očuvane prirodne krajolike koje treba maksimalno zaštititi. U ovoj zoni gradnja je dopuštena samo u iznimnim slučajevima (sukladno prostorno-planskom dokumentacijom).

Druga zona je zona u kojoj je izgradnja kontrolirana izgradnje. Radi se o prostorima različite namjene unutar građevinskih područja, kao što su plaže, luke i sportski sadržaji. Ova zona zahtijeva sanaciju i uređenje u skladu s urbanističkim planom.

Treća zona predstavlja područje djelomične uzurpacije morske obale, koje obuhvaća samoinicijativno uređenje i izgradnju pojedinačnih objekata na obali. Ova zona također zahtijeva sanaciju i daljnje uređenje.

Obalno more Zadarske županije bogato je biološkom raznolikošću i dom je raznim morskim vrstama, uključujući ribe, rakove i druge morske životinje, koji su od vitalnog značaja za županijsko ribarstvo. Regija je poznata i po nekoliko zaštićenih morskih područja, uključujući dijelove Nacionalnog parka Kornati i Parka prirode Telašćica, koji su poznati po svojim jedinstvenim morskim i obalnim ekosustavima. Kako bi se zaštitio morski ekosustav i bioraznolikost, Zadarska županija provodi razne projekte koji su fokusirani na educiranje, čišćenju i uređenju plaža. U nastavku je sažeti prikaz projekata koji su provedeni u Zadarskoj županiji sa svrhom ukazivanja na dobre ekološke prakse.

Sakarun bez plastike - razdoblje provedbe projekta: 30.6.2022. – 31.8.2022.

Projekt je osmišljen kao korak prema stvaranju zone bez plastike na području značajnog krajobraza sjeverozapadnog dijela Dugog otoka, posebno u uvali Sakarun i na pripadajućoj plaži. Sakarun, popularna ljetna destinacija s pješčanom uvalom i šljunčanom plažom dugom 300 metara, privlači velik broj posjetitelja koji uživaju u lokalnoj ugostiteljskoj ponudi.

Cilj projekta je podržati društvene promjene potrebne za prelazak na održive ekološke prakse, posebno u ugostiteljstvu i korištenju prirodnih resursa. Fokus je na jačanju sposobnosti koncesionara u smanjenju plastičnog otpada te na mijenjanju ponašanja posjetitelja u svrhu smanjenja proizvodnje otpada. Glavni korisnici projekta su koncesionari i posjetitelji uvale Sakarun. Područje je poznato po svom iznimnom prirodnom bogatstvu, posebice zahvaljujući morskoj cvjetnici posidoniji (*Posidonia oceanica*) koja doprinosi očuvanju podmorja i obale (Slika 2).

Slika 2 Posidonia oceanica

Izvor: <https://www.natura-jadera.hr/projekti/sakarun-noplastic/>

Područje provedbe je Sjeverozapadni krajobraz Dugog otoka. Ukupna vrijednost projekta iznosila je 49.708,75 HRK.

Raspolaganje i upravljanje plažnim dinama i naplavinama morske cvjetnice posidonije na Mediteranu - razdoblje provedbe projekta: 1.11.2019. – 30.6.2022.

Plaža Sakarun nalazi se unutar zaštićenog Značajnog krajobraza na sjeverozapadnom dijelu Dugog otoka te je okružena livadama morske cvjetnice posidonije. Zbog izloženosti južnim vjetrovima i valovima, obala redovito prima naplavine i značajne količine otpada. Zbog toga je nužno razviti održiv model upravljanja naplavinama i samom plažom.

Projekt uključuje aktivno sudjelovanje lokalnih dionika u izradi tog modela te jačanje kapaciteta institucija koje brinu o zaštiti područja. Također je planirana edukacija lokalnog stanovništva i javnosti o važnosti očuvanja ovog osjetljivog ekosustava. Glavni cilj projekta je razviti planske i strateške dokumente koji prepoznaju važnost posidonije i uključuju je u strategije zaštite obalnog područja.

Slika 3 Posidonia oceanica, naplavine

Izvor: <https://www.natura-jadera.hr/projekti/posbemed2/>

Ukupna vrijednost projekta iznosi 2.767.717,04 eura.

Kombinacija čistog mora, raznolikog morskog života i zaštićenih područja čini Zadarsku županiju glavnim mjestom za ekoturizam, ronjenje i druge rekreacijske aktivnosti u prirodi. Ova prirodna dobra ne samo da privlače turiste, već doprinose i ekološkom značaju županije te je provedba ovakvih projekata od velikog značaja.

4.4. Obala i otoci

Obala županije je raznolika, sa stjenovitim obalama, pješčanim plažama i skrovitim uvalama. Raznolikost obalnog krajolika jedna je od ključnih atrakcija za turiste koji tijekom ljetnih mjeseci hrle na plaže i uvale Zadarske županije. Obalu karakterizira čisto more, blaga mediteranska klima i zadivljujući prirodni krajolik, što je čini odličnom lokacijom za rekreacijske i komercijalne pomorske aktivnosti.

Značajan dio pomorskog dobra Zadarske županije čine brojni otoci od kojih su mnogi nenaseljeni ili slabo naseljeni. Najistaknutiji otoci uključuju Dugi Otok koji je poznat po svojim slikovitim liticama, plažama i Parku prirode Telašćica te je popularno odredište kako za turiste

tako i za ljubitelje prirode. Otoci Ugljan i Pašman smješteni su u blizini grada Zadra, ovi su otoci ključna središta lokalnog turizma, s brojnim malim selima, plažama i rekreacijskim sadržajima. Iako se otok Pag nalazi samo dijelom u Zadarskoj županiji, značajna je turistička destinacija poznata po svojim jedinstvenim krajolicima i kulturnoj baštini. u Tablici 1, prikazan je broj stanovnika nastanjenih otoka u Zadarskoj županiji.

Tablica 1 Prikaz broja stanovnika nastanjenih otoka u Zadarskoj županiji

Redni broj	Naziv otoka	Nastanjenost	Broj stanovnika 2021.
1	DUGI OTOK	Nastanjen	1,691
2	IST	Nastanjen	146
3	IŽ	Nastanjen	516
4	MOLAT	Nastanjen	190
5	OLIB	Nastanjen	117
6	PAŠMAN	Nastanjen	2,884
7	PREMUDA	Nastanjen	65
8	RAVA	Nastanjen	67
9	RIVANJ	Nastanjen	23
10	SESTRUNJ	Nastanjen	45
11	SILBA	Nastanjen	344
12	UGLJAN	Nastanjen	5,666
13	VIR	Nastanjen	3,045
14	VRGADA	Nastanjen	209
15	ZVERINAC	Nastanjen	55
Ukupne vrijednosti			15,063

Izvor: <https://registar-otoka.gov.hr/>

Tablica prikazuje popis naseljenih otoka u zadarskom području, zajedno s brojem stanovnika na svakom otoku prema podacima iz 2021. godine. Najnaseljeniji otoci su Ugljan, s 5,666 stanovnika, i Vir, s 3,045 stanovnika. Ostali otoci imaju manji broj stanovnika, poput Dugog otoka (1,691 stanovnik), Iža (516), i Silbe (344). Manje naseljeni otoci uključuju Premudu (65

stanovnika), Ravu (67), Rivanj (23) i Sestrunj (45). Podaci ukazuju na značajnu razliku u naseljenosti među otocima, s nekim otocima koji imaju tek nekoliko desetaka stanovnika.

Ovi otoci nisu samo turistička odredišta, već također imaju važnu ulogu u lokalnom ribarstvu i pomorskim prometnim mrežama. Mnogi otoci imaju razvijene lučke objekte koji ih povezuju s kopnom, olakšavajući kretanje roba, usluga i ljudi.

4.5. Luke i pomorska infrastruktura

Gaženica je dubokovodna luka smještena blizu grada Zadra, koja se bavi teretnim i putničkim prometom. U posljednjim godinama, luka Gaženica je modernizirana te je sada opremljena za prihvat velikih brodova za kružna putovanja, čime postaje jedna od najvažnijih ulaznih točaka za međunarodne posjetitelje Zadarske županije. Osim toga, njen kapacitet za rukovanje teretom čini je ključnim čvorištem regionalne trgovine.

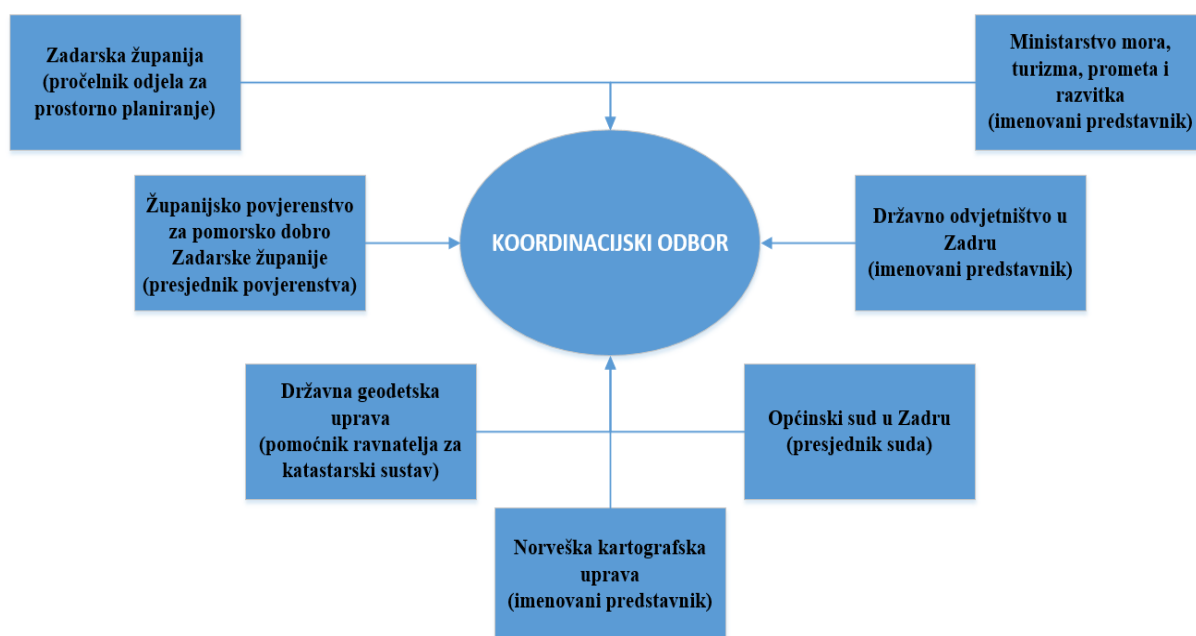
Biograd na Moru, poznat po svojoj marini, predstavlja ključnu lokaciju za nautički turizam. Lučki kapaciteti prvenstveno su usmjereni na mala plovila, jahte i jedrilice, što ga čini popularnim odredištem za ljubitelje plovidbe. Blizina Nacionalnog parka Kornati i drugih otoka omogućava nesmetan protok pomorskog prometa, osobito tijekom turističke sezone.

Zadarska županija također ima nekoliko manjih lokalnih luka koje podržavaju ribolovne aktivnosti, putničke trajekte i brodove za razonodu. Ove luke su raštrkane po obali i otocima, pružajući osnovne usluge lokalnim zajednicama i olakšavajući veze između otoka i kopna.

4.6. Granice pomorskog dobra u Zadarskoj županiji

Određivanje i upravljanje granicama pomorskog dobra u Zadarskoj županiji regulirano je nacionalnim zakonodavstvom, konkretno Zakonom o pomorskom dobru i morskim lukama i pripadajućim propisima. To uključuje kopno uronjeno u more, samo more i obalno zemljište neposredno uz more. Te su granice pažljivo iscrtane kako bi se morski resursi zaštitili od nezakonitih zahvata, privatizacije ili nereguliranog korištenja.

Jedan od prvih pokušaja sustavnog pristupa i registracije pomorskog dobra na području Zadarske županije, nastao je međunarodnom suradnjom Kraljevine Norveške i Republike Hrvatske. Cilj ovog projekta bio je uspostaviti temeljitu i standardiziranu evidenciju pomorskog dobra, koja obuhvaća sve relevantne podatke o obalnim područjima, morskim resursima i javnim površinama uz more. Planirani početak projekta je bila veljača 2004., dok je planirani završetak bio ožujak 2006. Financiranje je bilo s obostranim učešćem ukupnog iznosa 1.150.000 EUR, kod kojeg je Norveška financirala 72,3 %, a Hrvatska 27,7 % (Geodetska uprava, D. 2005). Grafičkim prikazom na Slici 4 predstavljeni su članovi Koordinacijskog odbora projekta.

Slika 4 Koordinacijski odbor projekta

Projekt je proveden kroz tri glavne komponente. Prva komponenta, analiza i metodologija, uključivala je izradu studije o načinima registriranja pomorskog dobra. Druga, pilot projekt, obuhvatila je pružanje geodetsko-katastarskih usluga, dok je treća, hardware i software, osigurala informatičku podršku za registraciju pomorskog dobra.

Glavne aktivnosti uključuju analizu zakonodavnog okvira i razvoj poboljšanih procedura za sustavno registriranje pomorskog dobra, održavanje registara i planova, te obradu zahtjeva vezanih uz formiranje nekretnina za izdavanje koncesija. Projekt je obuhvatio katastarske izmjere i izradu registracijskih elaborata za pilot područja obalnog pojasa Zadarske županije.

Također, ojačani su kapaciteti lokalnih institucija, poput Područnog ureda za katastar Zadar i pomorskih te prostorno-planskih odjela Zadarske županije, kako bi se stvorila čvrsta osnova za

buduće projekte registracije pomorskog dobra. Aktivnosti su uključivale izradu digitalnih ortofoto planova i mjerenje obalnog pojasa, digitalizaciju katastarskih planova, te razvoj IT rješenja za upravljanje informacijama o pomorskom dobru.

U sklopu projekta organizirani su okrugli stolovi za relevantne dionike, te je angažiran domaći i međunarodni konzultantski tim za analizu i poboljšanje zakonodavnog okvira i procedura. Osoblje uključeno u projekt prošlo je specijaliziranu obuku, a izrađena izvješća s najboljim praksama poslužit će kao vodič za druge županije, uključujući procjenu troškova. Projekt je djelomično financiran iz fondova Europske unije.

4.6.1. Određivanje granica pomorskog dobra

Granice pomorskog dobra u Zadarskoj županiji protežu se izvan obalne crte, obuhvaćajući susjedne vode, otoke i podmorje do određene udaljenosti od obale. To uključuje obalno zemljište, što podrazumijeva područje koje se neposredno nalazi uz obalu, kao što su plaže, litice i druga obalna obilježja. Također su uključene morske zone, uključujući teritorijalne vode koje pripadaju županiji, kao i morsko dno i podzemlje, što se odnosi na potopljeno kopno i resurse smještene ispod mora, koji su dio javnog pomorskog dobra Republike Hrvatske.

Kako je i ranije navedeno Uredba o postupku utvrđivanja granice pomorskog dobra uspostavlja pravni okvir za određivanje tih granica. Lokalne vlasti u Zadarskoj županiji, u suradnji s državnim agencijama, odgovorne su za izmjeru i obilježavanje granica pomorskog dobra kako bi se osigurala njihova zaštita i pravilno upravljanje. Ovaj proces uključuje detaljna geodetska snimanja i postavljanje fizičkih oznaka uz obalu kako bi se spriječila bespravna gradnja ili zadiranje u javna morska područja.

4.6.2. Provedba i usklađenost

Nakon utvrđivanja pomorskih granica, lokalne vlasti, odnosno Upravni odjel za pomorstvo, more i promet Zadarske županije, ima zadatak osigurati njihovo pridržavanje. To uključuje praćenje obalnog razvoja, izdavanje dozvola za zakonito korištenje pomorskog dobra i provođenje propisa za sprječavanje nezakonite gradnje ili privatizacije obalnog zemljišta.

Svako kršenje granica pomorskog dobra može rezultirati pravnim postupcima, uključujući novčane kazne, rušenje nezakonitih objekata ili oduzimanje dozvola.

4.7. Plan upravljanja pomorskim dobrom Zadarske županije

Zadarska županija izradila je cjeloviti Plan upravljanja pomorskim dobrom. Radi se o razdoblju od 2024. do 2028. godine. Isti je usklađen s nacionalnim zakonodavstvom. Međutim, prilagođen je specifičnim potrebama županijskog gospodarstva i okoliša. Plan upravljanja usmjeren je na održivo korištenje pomorskog dobra, promicanje gospodarskog rasta uz osiguranje zaštite prirodnih resursa i javnog pristupa pomorskom dobru. Na području Zadarske županije svaka općina i grad donosi svoje Planove upravljanja pomorskim dobrom.

Grad Zadar redovito upravlja pomorskim dobrom na svom području, osiguravajući njegovo očuvanje i održavanje u općoj upotrebi u skladu s odredbama ovog Plana, kao i načelima i kriterijima utvrđenim Zakonom. Cilj takvog upravljanja je očuvanje autentičnih krajobraznih, prirodnih i kulturnih vrijednosti, što je od iznimne važnosti za zaštitu identiteta ovog područja te njegovog okoliša.

Potrebna financijska sredstva za provedbu planiranih aktivnosti na pomorskom dobru dolaze iz različitih izvora. Osnovni izvori uključuju naknade od koncesija, koje se naplaćuju za dugoročno korištenje pomorskog dobra u svrhe poput ugostiteljstva, turizma i drugih komercijalnih djelatnosti. Tu su i naknade za posebnu upotrebu, koje se odnose na aktivnosti izvan luka otvorenih za javni promet te u lukama posebne namjene. Također, naknade za dozvole na pomorskom dobru doprinose financiranju održavanja i razvoja ovih prostora.

Pored tih izvora, značajna financijska podrška dolazi iz proračuna jedinica lokalne samouprave, koje se koriste za upravljanje i razvoj lokalnog pomorskog dobra, ali i iz proračuna područne (regionalne) samouprave, koja pomaže u koordinaciji većih infrastrukturnih i ekoloških projekata. Državni proračun također sudjeluje u financiranju, osobito za projekte od nacionalnog značaja, koji uključuju obalnu zaštitu i očuvanje bioraznolikosti.

Uz sve to, financijska sredstva pristižu i od novčanih kazni naplaćenih za prekršaje na pomorskom dobru, kao što su nelegalna gradnja, nepridržavanje propisa o korištenju obale, ili zanemarivanje okolišnih standarda. Te kazne regulirane su općim aktom Grada Zadra koji uređuje red i pravila ponašanja na pomorskom dobru. Na taj način, sustav upravljanja ne samo

da osigurava sredstva za daljnje projekte, nego i stvara odgovornost među korisnicima pomorskog dobra, potičući održivo i odgovorno korištenje resursa. Ovaj integrirani pristup omogućuje Gradu Zadru da učinkovito štiti i razvija pomorsko dobro, osiguravajući dugoročnu održivost i očuvanje vrijednosti ovog dragocjenog dijela svoje obale.

Održivi gospodarski razvoj naglašava potrebu da se aktivnosti koje ovise o pomorskim resursima, poput turizma, ribolova i prijevoza, provode na način koji štiti prirodni okoliš. To podrazumijeva uvođenje strogih ekoloških propisa za industrije koje djeluju u morskim područjima, kao i pažljivu dodjelu koncesija za komercijalnu upotrebu.

Plan upravljanja također stavlja snažan naglasak na zaštitu okoliša, s ciljem očuvanja prirodnih ljepota obale Zadarske županije i njenih morskih područja. U tom smislu, surađuje se s agencijama za zaštitu okoliša na provođenju mjera očuvanja u osjetljivim područjima, kao što su Nacionalni park Kornati i druga zaštićena morska područja.

Pored toga, plan se fokusira na održavanje javnog pristupa pomorskom dobru, posebno plažama i obalnim područjima. Načelo pomorskog dobra kao javnog dobra zauzima središnje mjesto u strategiji županije, osiguravajući da lokalno stanovništvo i posjetitelji mogu uživati u prirodnim resursima bez prekomjerne komercijalizacije ili privatizacije.

Ključna komponenta plana upravljanja je dodjela i praćenje koncesija za korištenje pomorskog dobra. Koncesije se daju za širok spektar djelatnosti, uključujući razvoj turističkih sadržaja, marina i drugih infrastrukturnih projekata. Upravni odjel za pomorstvo, more i promet nadzire postupak koncesije, osiguravajući njegovu transparentnost, konkurentnost i usklađenost s ciljevima održivosti županije.

Provodi se redoviti nadzor koncesionara kako bi se osigurala usklađenost sa standardima zaštite okoliša, operativnim smjernicama i zahtjevima javnog pristupa. Ako koncesionari ne ispune te standarde, mogu se suočiti s kaznama, uključujući i oduzimanje prava na koncesiju.

Upravljanje pomorskim dobrom u Zadarskoj županiji primarno nadzire Upravni odjel za pomorstvo, more i promet, koji ima ključnu ulogu u osiguravanju održivog i zakonskog korištenja pomorskog dobra. Odjel se bavi davanjem i praćenjem koncesija, nadgledajući postupak dodjele koncesija za korištenje pomorskog dobra kako bi osigurao transparentnost i zaštitu javnog interesa. Također, prati koncesionare kako bi se osiguralo da se pridržavaju ekoloških, operativnih i zakonskih standarda. Uloga odjela uključuje i osiguranje pomorske sigurnosti unutar Zadarske županije. To obuhvaća nadzor lučkih operacija i pomorskog

prometa, te osiguranje da se svi sigurnosni mjere provode u skladu s nacionalnim propisima. Odjel surađuje s agencijama za zaštitu okoliša kako bi zaštitio prirodne ekosustave u morskom području Zadarske županije. U tom kontekstu, provodi propise o zaštiti okoliša, upravlja zaštićenim područjima i osigurava da gospodarske aktivnosti ne štete obalnom ili morskom okolišu. Osim toga, odjel je uključen u razvoj i održavanje javne pomorske infrastrukture, kao što su luke, marine i trajektni terminali. Ova infrastruktura ima ključnu ulogu u potpori turizmu, lokalnom prijevozu i gospodarskim aktivnostima vezanim uz pomorsko dobro.

5. Analiza gospodarenja pomorskim dobrom na području Zadarske županije

Upravljanje pomorskim dobrom Zadarske županije višestruka je zadaća koja obuhvaća širok spektar odgovornosti koje uključuju nadzor nad radom luka, upravljanje plažama te održivo korištenje prirodnih i infrastrukturnih resursa mora. S obzirom na značajnu obalu županije, brojne otoke i veliku ovisnost o pomorskim industrijama poput turizma, ribarstva i prijevoza, upravljanje tim resursima ključno je za gospodarski razvoj i zaštitu okoliša. U nastavku teksta analizira se praksi upravljanja u Zadarskoj županiji, s posebnim naglaskom na upravljanje lukama i plažama, koje imaju ključnu ulogu u pomorskom gospodarstvu regije.

5.1. Analiza upravljanja lukama u Zadarskoj županiji

Upravljanje lukama u Zadarskoj županiji ključno je za gospodarsku vitalnost regije, posebice s obzirom na njen strateški položaj na Jadranskom moru, što je čini pristupnim vratima za domaći i međunarodni pomorski promet. Učinkovito upravljanje lukama ključno je za kretanje roba, putnika i za potporu pomorskoj industriji koja pokreće velik dio lokalnog gospodarstva. Županijske luke nisu samo središta gospodarskih aktivnosti, već su i od velikog značaja za turizam, posebice zbog sve veće popularnosti kruzera na Jadranu.

Luke se prema svojoj namjeni razvrstavaju u dvije kategorije. Prvo, u luke otvorene za javni promet te u luke posebne namjene.

Prema Zakonu o pomorskom dobru i morskim lukama (NN 83/23), luka otvorena za javni promet definirana je kao luka koja omogućava svima, pod jednakim uvjetima, korištenje operativnih obala, lukobrana, sidrišta i drugih objekata u luci, sukladno njihovoj namjeni i dostupnim kapacitetima. Ova upotreba mora biti usklađena s odredbama zakona i općim aktima nadležne lučke uprave.

S druge strane, prema članku 10. istog zakona, luke posebne namjene razvrstavaju se prema vrstama djelatnosti koje se u njima obavljaju. Vojne luke su namijenjene prihvatu i smještaju vojnih plovnih objekata, a opremljene su potrebnim objektima i regulirane posebnim propisima. Luke nautičkog turizma služe za prihvata i smještaj plovila te pružanje usluga korisnicima i plovilima, čime čine jedinstvenu cjelinu u poslovnom, građevinskom i funkcionalnom pogledu.

Njihova kategorizacija temelji se na vrstama objekata i usluga, što je također regulirano posebnim propisima.

Industrijske luke su namijenjene privezivanju plovnih objekata i iskrcaju ili ukrcaju tereta potrebnog za proizvodni proces koncesionara. Sportske luke služe za vez brodica upisanih u hrvatski očevidnik brodica, a te brodice su u vlasništvu članova udruge ili same udruge koja posjeduje koncesiju za tu luku. Brodogradilišne luke su specijalizirane za izgradnju i remont plovnih objekata, dok ribarske luke služe za prihvata i smještaj ribarskih plovila, opremljene uređajima za ukrcaj i iskrcaj te prostorima za manipulaciju ulovom i opskrbu.

Prema Uredbi o razvrstaju luka otvorenih za javni promet i luka posebne namjene (NN 110/04, 82/07), luka u sustavu podrazumijeva skupinu od najmanje pet luka iste vrste i kategorije koje djeluju na području najmanje pet županija, pridržavajući se istih poslovnih standarda.

Djelatnost lučke uprave uključuje upravljanje i korištenje luka otvorenih za javni promet, a obavlja se kao javna služba od osobitog gospodarskog interesa za Republiku Hrvatsku. Tijela lučke uprave čine Upravno vijeće i ravnatelj, a njihove zadaće uključuju strateški razvoj i konkurentnost luke, osiguranje gradnje i održavanja, nadzor lučkog prometa, prihvata otpada s plovnih objekata, te usklađivanje i nadzor rada koncesionara na lučkom području. Također, lučka uprava daje koncesije i dozvole za posebnu upotrebu.

5.2. Razvoj lučke infrastrukture

Zadarska županija ima dvije velike luke. To su luka Zadar i luka Gaženica. Razvoj infrastrukture bio je ključan fokus Lučke uprave Zadar posljednjih godina, uz velika ulaganja u proširenje kapaciteta pristaništa, modernizaciju lučkih terminala i unaprjeđenje logističkih i prometnih veza. Poboljšanja u luci Gaženica posebice su pozicionirala Zadar kao ključnu postaju za krstarenja Mediteranom, značajno pridonoseći lokalnom turističkom gospodarstvu.

5.2.1. Putnička luka Zadar (Poluotok)

Glavna luka nalazi se u gradskoj jezgri Zadra (Slika 5).

Slika 5 Luka Zadar

Izvor: <https://www.port-authority-zadar.hr/lucka-podrucja/putnicka-luka-zadar-poluotok/>

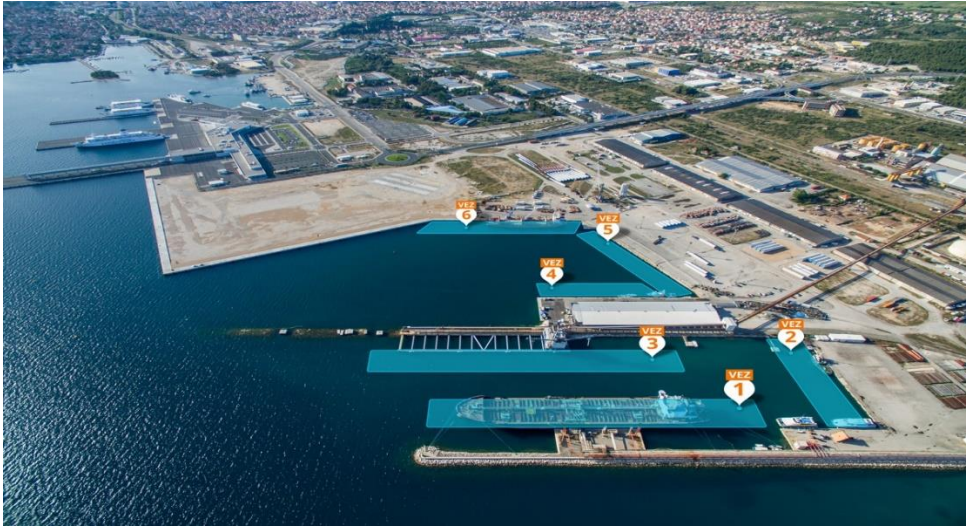
Luka je smještena na slikovitom poluotoku u središtu grada te je jedna od najstarijih luka u Republici Hrvatskoj s bogatom poviješću koja seže unatrag tisućama godina. Ova luka je tijekom vremena imala ključnu ulogu u pomorskom prometu i trgovini. Prije nego što je trajektni promet premješten u Luku Gaženica bila je među prometnijim lukama u zemlji. Zadar je kroz svoju luku bio povezan s brojnim destinacijama, čime je pridonio razvoju turizma i gospodarstva regije.

Izgradnja Luke Gaženica omogućila je značajnu promjenu u prometnoj dinamici grada. Preusmjerenjem trajektnog prometa iz središnje luke, Zadar je oslobođen od prekomjernog prometa i gužvi, što je znatno poboljšalo kvalitetu života građana. Ova promjena omogućila je gradu da se više fokusira na prihvaćanje luksuznih kruzera, jahti, turističkih brodova i drugih plovila, čime se dodatno obogatilo turistički sadržaj i unaprijedila ponuda za posjetitelje.

5.2.2. Teretna luka Gaženica

Teretna luka Gaženica (Slika 6) je smještena neposredno izvan grada Zadra te je opsežno modernizirana za rukovanje velikim teretnim operacijama i kruzerskim turizmom. Terminal Gaženica služi kako za međunarodne trajektne linije tako i za domaće veze s brojnim otocima

uz obalu Zadarske županije. Opremljen je najsuvremenijim objektima, uključujući namjenske terminale za putnike, teret i vozila.

Slika 6 Teretna luka Gaženica

Izvor: <https://www.port-authority-zadar.hr/lucka-podrucja/teretna-luka-gazenica/>

Od 2005. godine za upravljanje teretnom lukom Gaženica zadužena je Lučka uprava Zadar. Karakteristike vezova prikazane su na Slici 7.

VEZ 1 obala za tekuće terete dužine 60 metara za vez broda do 190 metara dužine i dubine od 10,3 metra do 12 metara.	VEZ 2 obala za opskrbu naftnih platformi dužine 180 metara i dubine od 4,8 do 7,1 metra	VEZ 3 obala za rasute terete dužine 140 metara i dubine 12 metara
VEZ 4 obala za pretovar južnog voća dužine 135 metara i dubine od 7 do 11,4 metra.	VEZ 5 obala za pretovar općeg tereta dužine 170 metara i dubine od 7 do 8,7 metara	VEZ 6 obala za pretovar generalnog tereta s RO-RO rampom dužine 175 metara i dubine od 8,7 do 10,2 metra

Slika 7 Karakteristike vezova, luka Gaženica

Ne treba ni zanemariti skladišni prostor koji sadrži otvoreno skladište površine 150.000 m². Osim toga, tu se nalaze i prostori zatvorenog skladišta čija površina iznosi 30.600 m². te Kondicionirano skladište za +0°C površine je 3.400 m². Rezervoar za VMC zapremnine je 9.000 m³, dok zapremnina rezervoara za tekuće terete iznosi 75.000 m³.

5.2.3. Putnička luka Gaženica

Strategija prometnog razvoja Republike Hrvatske uočila je potrebu za smanjenjem opterećenja Putničke luke Zadar. Kao prioritetno ulaganje, strategija je predvidjela izgradnju novog trajektnog terminala te je iz središta grada (poluotoka) u novu putničku luku premješten trajektni promet (Slika 8).

Slika 8 Putnička luka Gaženica

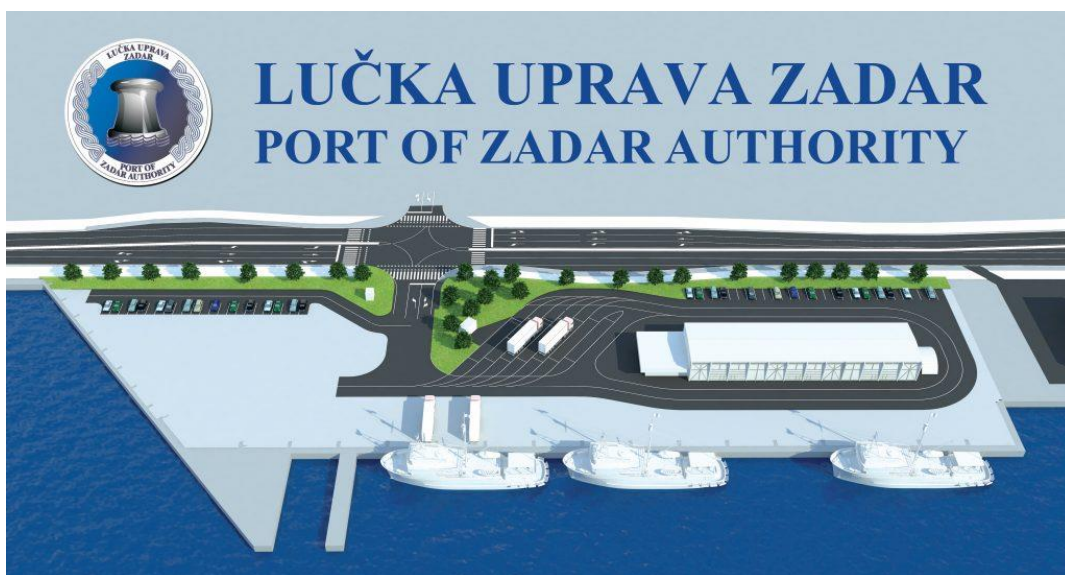
Izvor: <https://www.port-authority-zadar.hr/lucka-podrucja/putnicka-luka-gazenica/>

Luka Gaženica ima brojne prednosti, uključujući malu udaljenost od centra grada (3,5 kilometra), blizinu zračne luke (10 kilometara), pristup željezničkoj pruzi te dobru prometnu povezanost s autocestom A1 i mrežom drugih autocesta unutar EU. Luka zadovoljava različite prometne potrebe, uključujući otočki i dužobalni promet, međunarodni trajektni promet, prijevoz putnika kruzerima i mega kruzerima, te RO-RO promet. S privremenom zgradom

terminala luka je otvorena za domaći trajektni prijevoz i kružna putovanja u travnju 2015. godine, dok je početkom srpnja iste godine počela primati i međunarodna trajektna plovila. Zgrada putničkog terminala službeno je otvorena 24. ožujka 2019. godine.

5.2.4. Ribarska luka Gaženica

U rujnu 2020. godine započeli su radovi na rekonstrukciji i dogradnji ribarske luke Gaženica (Slika 9).

Slika 9 Ribarska luka Gaženica

Izvor: <https://www.port-authority-zadar.hr/lucka-podrucja/ribarska-luka-gazenica/>

Projekt izgradnje ribarske luke planiran je u tri faze, s početkom radova predviđenim za kraj kolovoza ili početak rujna 2020. godine. Prva faza obuhvaća izgradnju obale i travel lifta, dok druga faza uključuje uspostavljanje manipulativnog i servisnog prostora, internih prometnica te uređenje zelenih površina. Treća faza fokusira se na izgradnju skladišta i pomoćnih prostora, čime će se stvoriti cjelovit i funkcionalan sustav za podršku ribarskim aktivnostima.

Ovaj projekt ne samo da će unaprijediti infrastrukturu ribarske luke, već će i pridonijeti održivom razvoju ribarstva u regiji, omogućujući ribarima bolje uvjete za rad i povećanje produktivnosti. Osim toga, nova ribarska luka će dodatno obogatiti ponudu putničke luke Gaženica, čime se podržava i turistička industrija u ovom dijelu Hrvatske.

Ukupan vrijednost projekta iznosi 27.281.453,25 kuna. Od tog iznosa EU sufinancirala je 20.903.589,94 kuna, a Republika Hrvatska ostalih 6.967.863,31 kuna.

5.3. Ugovori o koncesiji za lučke poslove

Koncesijski ugovori imaju značajnu ulogu u upravljanju lučkim poslovima. Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama i Zakon o koncesijama daju pravni okvir za davanje koncesija privatnim tvrtkama za korištenje lučke infrastrukture. Cilj je privući privatna ulaganja uz osiguranje zaštite javnih interesa.

Koncesije se dodjeljuju za različite aktivnosti, poput rukovanja teretom, lučke logistike, putničkih usluga te aktivnosti povezanih s turizmom, uključujući marine i terminale za krstarenja. Trajanje i opseg ovih koncesija mogu varirati, ali dugoročni ugovori često se sklapaju s ulagačima koji su spremni ulagati u razvoj infrastrukture i nova radna mjesta. Kako bi se osigurala pravilna provedba ugovorenih uvjeta, Lučka uprava Zadar redovito nadzire rad koncesionara, prateći njihovu usklađenost sa standardima zaštite okoliša, sigurnosnim propisima i operativnim smjernicama. U slučaju nepoštivanja propisa, mogu se primijeniti mjere poput novčanih kazni, kaznenih sankcija ili čak raskida ugovora o koncesiji. Ključni izazov u upravljanju lukama leži u postizanju ravnoteže između poticanja privatnih ulaganja i održavanja adekvatnog javnog nadzora.

Ugovor o koncesiji za luku Gaženica predstavlja ključni dokument koji regulira odnos između davatelja koncesije i koncesionara, definirajući na koji način se koncesionar ovlašćuje za obavljanje raznih lučkih djelatnosti. Ovaj ugovor jasno precizira prava i obaveze koncesionara u vezi s operacijama kao što su ukrcaj i iskrcaj tereta i putnika, uz korištenje potrebne prekrcajne opreme koja omogućava efikasan i siguran promet. Pored toga, koncesionaru su dodijeljena prava na obavljanje drugih gospodarskih aktivnosti koje su usko povezane s lučkim operacijama, čime se dodatno osnažuje gospodarski potencijal ovog područja.

Pod koncesijom su obuhvaćeni ključni elementi infrastrukture, uključujući terminal, morski akvatorij i parkiralište. Terminal je centralno mjesto za prihvat i otpremu tereta i putnika, dok morski akvatorij omogućuje pristup brodovima i njihovo sigurno manevriranje. Parkiralište

pruža potrebne kapacitete za vozila posjetitelja i korisnika usluga luke, čime se doprinosi cjelokupnoj funkcionalnosti i dostupnosti prostora.

Ugovor o koncesiji sklopljen je na određeno vrijeme, s rokom trajanja od 20 godina, što ukazuje na dugoročnu suradnju između strana. Ovaj vremenski okvir omogućava koncesionaru da investira u modernizaciju i održavanje lučke infrastrukture, dok istovremeno osigurava stabilnost i predvidljivost u poslovanju. U okviru ovog ugovora, koncesionar je obavezan pridržavati se svih važećih zakona i regulativa, što uključuje i propise o zaštiti okoliša i sigurnosti.

Osim što doprinosi razvoju lokalnog gospodarstva, ovaj ugovor ima za cilj i unapređenje ukupne usluge u luci Gaženica, čime se podržava i razvoj turističkog sektora. Očekuje se da će koncesionar, kroz različite aktivnosti i inicijative, privući veći broj putnika i tereta, čime će se dodatno povećati promet u luci i njen značaj u regionalnom kontekstu. Također, ovakav model koncesioniranja omogućava bolju koordinaciju između različitih dionika, čime se postiže efikasnije upravljanje lučkim resursima i infrastrukturom.

5.4. Analiza uređenja plaža Zadarske županije

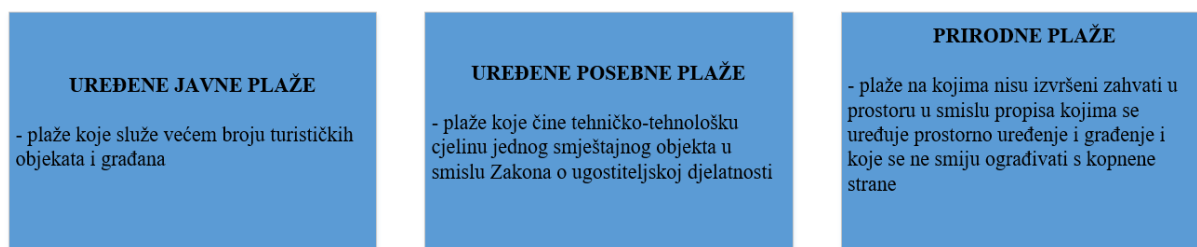
Sustavno i kontinuirano ispitivanje kakvoće mora za kupanje provodi se još od 1989. godine u sedam priobalnih županija u Hrvatskoj. Glavni ciljevi ovog programa uključuju zaštitu zdravlja kupaca, podizanje svijesti javnosti o zdravstvenim pitanjima vezanim za kvalitetu mora, te očuvanje prirodnih vrijednosti i održivu uporabu plaža. Program također prati razvoj i učinkovitost kanalizacijskih sustava, identificira izvore onečišćenja i provodi mjere za njihovu sanaciju. Rezultati ispitivanja kakvoće mora redovito se objavljuju, služeći kao alat za turističku promociju čistog morskog okoliša Hrvatske te informiranje šire javnosti.

Ovaj program usklađen je s Uredbom o kakvoći mora za kupanje (NN 73/08), kojom je u hrvatsko zakonodavstvo prenesena EU Direktiva o upravljanju kvalitetom vode za kupanje (Directive of the European Parliament and of the Council concerning the management of bathing water quality 2006/7/EC). U z Uredbu o kakvoći mora za kupanje, važnu ulogu u upravljanju pomorskim dobrom i očuvanju morskih plaža ima i niz drugih zakonskih propisa.

Među njima je Uredba o postupku utvrđivanja granice pomorskog dobra, koja postavlja kriterije i postupke za precizno definiranje granica pomorskog dobra. Također, tu je i Uredba o davanju koncesije, koja regulira proces dodjeljivanja koncesija na pomorskom dobru u svrhu gospodarskog korištenja ili za posebne namjene, uključujući luke otvorene za javni promet. Dodatno, Uredba o davanju koncesijskog odobrenja propisuje način i uvjete za izdavanje koncesijskih odobrenja, kao i visinu naknada koje se naplaćuju za korištenje pomorskog dobra. Važnu ulogu u upravljanju morskim plažama ima i Pravilnik o vrstama morskih plaža, koji definira što se podrazumijeva pod uređenom morskom plažom te utvrđuje uvjete koje takve plaže moraju zadovoljiti kako bi se osigurala njihova održiva uporaba.

Ovi propisi zajedno čine sveobuhvatan pravni okvir koji osigurava održivo upravljanje morskim okolišem i pomorskim dobrom, omogućujući njihovo korištenje u skladu s ekološkim standardima, zaštitom zdravlja i potrebama turističkog razvoja.

Podjela plaža prema Uredbi o postupku davanja koncesije na pomorskom dobru prikazana je na Slici 10.

Slika 10 Podijela plaža po skupinama

Izvor: prema Uredbi o postupku davanja koncesije na pomorskom dobru

U Tablici 2 navedene su plaže pod koncesijom na području Zadarske županije.

Tablica 2. Plaže pod koncesijom na području Zadarske županije

	Koncesionar	Lokacija	Jedinica lokalne samouprave	Trajanje koncesije	Naplata i ograđivanje
1.	TURISTHOTEL D.D.	Plaža Zaton, Nin	GRAD NIN	14/2/26	*
2.	CRVENA LUKA D.D.	Crvena luka Biograd na moru	GRAD BIOGRAD N/M	10/8/27	*

3.	PROFICIO D.D.	Pine beach, Pakoštane	OPĆINA PAKOŠTANE	17/9/27	*
4.	PUNTA SKALA D.O.O.	Plaža Punta Skala, Petrčane Zadar	GRAD ZADAR	20/11/27	*
5.	KAMP ŠIMUNI D.O.O.	Šimuni, otok Pag	GRAD PAG	15/4/28	*
6.	NOA GRUPA D.O.O.	Plaža Katarelac, Kolan	OPĆINA KOLAN	22/4/28	
7.	ZLATNA LUKA SUKOŠAN D.O.O	Plaža Tratica, Sukošan	OPĆINA SUKOŠAN	4/5/28	
8.	ZLATNA LUKA SUKOŠAN D.O.O	Plaža Tustica, Sukošan	OPĆINA SUKOŠAN	4/5/28	
9.	OBRT ČISTA 2001, vl Petar Šupraha	Plaža Čista 2, Kolan	OPĆINA KOLAN	22/11/29	
10.	SUNCE HOTELI D.D.	Plaža Starigrad	OPĆINA STARIGRAD	12/12/29	*
11.	LITUS CISSA D.O.O	Plaža Čista 1 Kolan	OPĆINA KOLAN	16/12/29	
12.	NITERMOD D.O.O.	Plaža Piniya, Petrčane, Zadar	GRAD ZADAR	30/7/31	
13.	BORIK D.D.	Plaža Borik Zadar	GRAD ZADAR	15/9/31	*

*Plaža s mogućnošću ograđivanja i naplate ulaska na plažu

Izvor: prema podacima Upravnog odjela za pomorstvo, more i promet Zadarske županije

S obzirom na to da novi Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama ne dozvoljava ograđivanje i naplaćivanje na području pomorskog dobra, a isto se tiče prostora plaža, naplata i ograđivanja plaža moguće je do isteka roka ugovora o koncesiji.

Ministarstvo turizma Republike Hrvatske pokrenulo je važan projekt usmjeren na izradu Regionalnih programa za uređenje i upravljanje morskim plažama. Program uključuje niz konkretnih mjera koje za cilj imaju poboljšanje infrastrukture i upravljanja plažama diljem Hrvatske. Izrađeni su Nacionalni i Regionalni programi koji pružaju smjernice za upravljanje plažama, a jedan od ključnih elemenata je uspostava Nacionalnog katastra morskih plaža, koji će omogućiti precizno praćenje stanja i korištenja plaža. Osim toga, projekt predviđa izradu provedbenih propisa za tematizaciju i kategorizaciju plaža, čime se želi standardizirati izgled i namjena plaža, kao i njihova podjela prema specifičnim karakteristikama ili ciljanim korisnicima, poput obiteljskih, sportskih, ili ekoloških plaža.

Jedan od važnih koraka u provedbi ovog programa je tematizacija plaža, odnosno razvoj različitih tematskih plaža koje će privlačiti specifične skupine posjetitelja. Također, program uključuje razvoj marketinškog plana za brendiranje i promociju jadranskih plaža, s ciljem jačanja njihove prepoznatljivosti na turističkom tržištu.

Na području Zadarske županije, Regionalnim programom obuhvaćeno je 299 plaža, s ukupnom površinom od 1,34 km², što predstavlja 0,037 % kopnene površine te županije. Ova inicijativa ima dugoročan cilj osigurati održivo upravljanje plažama, poboljšati njihovu infrastrukturu i podići razinu turističke usluge, a time i povećati konkurentnost jadranskih destinacija na međunarodnom tržištu. (Tablica 3).

Tablica 3 Plaže uvrštene u Regionalni program po jedinicama lokalne samouprave Zadarske županije

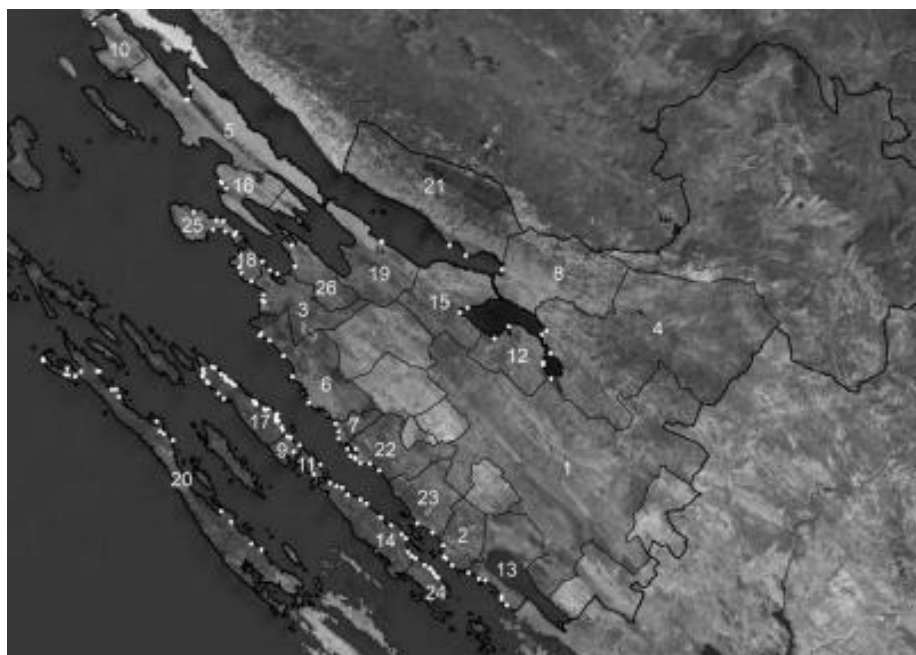
Jedinica lokalne samouprave (oznaka na karti)	Plaže uvrštene u Regionalni program	Jedinica lokalne samouprave (oznaka na karti)	Plaže uvrštene u Regionalni program
Grad Benkovac (1)	1	Općina Pašman (14)	12
Grad Biograd Na Moru (2)	13	Općina Posedarje (15)	2
Grad Nin (3)	12	Općina Poveljana (16)	3
Grad Obrovac (4)	8	Općina Preko (17)	53
Grad Pag (5)	4	Općina Privlaka (18)	4
Grad Zadar (6)	82	Općina Ražanac (19)	6
Općina Bibinje (7)	4	Općina Sali (20)	20
Općina Jasenice (8)	5	Općina Starigrad (21)	9
Općina Kali (9)	4	Općina Sukošan (22)	11
Općina Kolan (10)	7	Općina Sveti Filip i Jakov (23)	4
Općina Kukljica (11)	2	Općina Tkon (24)	8
Općina Novigrad (12)	6	Općina Vir (25)	6
Općina Pakoštane (13)	7	Općina Vrsi (26)	6

Izvor: Rudež, Z., Knego, J. (2015). Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama Zadarske županije, Zbornik Sveučilišta u Dubrovniku Vol. , No. 2, 185.207.

Prema podacima iz tablice, Grad Zadar ima najviše plaža uključenih u Regionalni program, s ukupno 82 plaže. Slijedi Općina Preko s 53 plaže, a zatim Grad Biograd Na Moru s 13 plaža. Grad Nin ima 12 plaža, dok Općina Pašman ima isti broj. Grad Obrovac uključuje osam plaža, jednako kao i Općina Tkon, dok Grad Pag ima četiri plaže, kao i Općine Bibinje, Kali, Sukošan, te Sveti Filip i Jakov. Gradovi s manjim brojem plaža uključuju Benkovac s jednom plažom, dok Općina Sali ima 20, a Općina Starigrad devet. Općine Kolan i Pakoštane imaju po sedam plaža, Općine Jasenice i Kukljica po pet, te Općina Vir i Ražanac po šest plaža. Ovi podaci

pokazuju veliku raznolikost u broju plaža po jedinicama lokalne samouprave u Zadarskoj županiji, čime se ističe prirodna raznolikost i bogatstvo obale ovog kraja.

Lokacije plaža prikazane su na Slici 11.

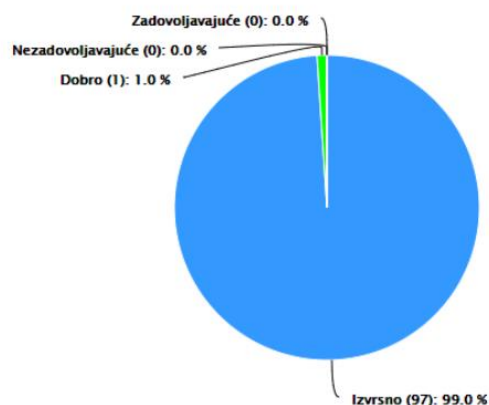

Slika 11 Plaže Zadarske županije po jedinicama lokalne samouprave nakon prve faze izrade Regionalnog programa

Izvor: Rudež, Z., Knego, J. (2015). Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama Zadarske županije, Zbornik Sveučilišta u Dubrovniku Vol. , No. 2, 185.207.

Plaže Zadarske županije jedno su od najvrjednijih prirodnih bogatstava koja svake godine privlače znatan broj turista. Pješčane, šljunčane i stjenovite plaže duž obale i na otocima središnje su mjesto u županijskom turističkom sektoru, što značajno doprinosi lokalnom gospodarstvu. Međutim, upravljanje ovim plažama na način da se uravnoteži turizam i zaštita okoliša složen je zadatak. Pretjerana razvijenost, prenapučenost i zagađenje trajni su izazovi koji zahtijevaju pažljivo upravljanje.

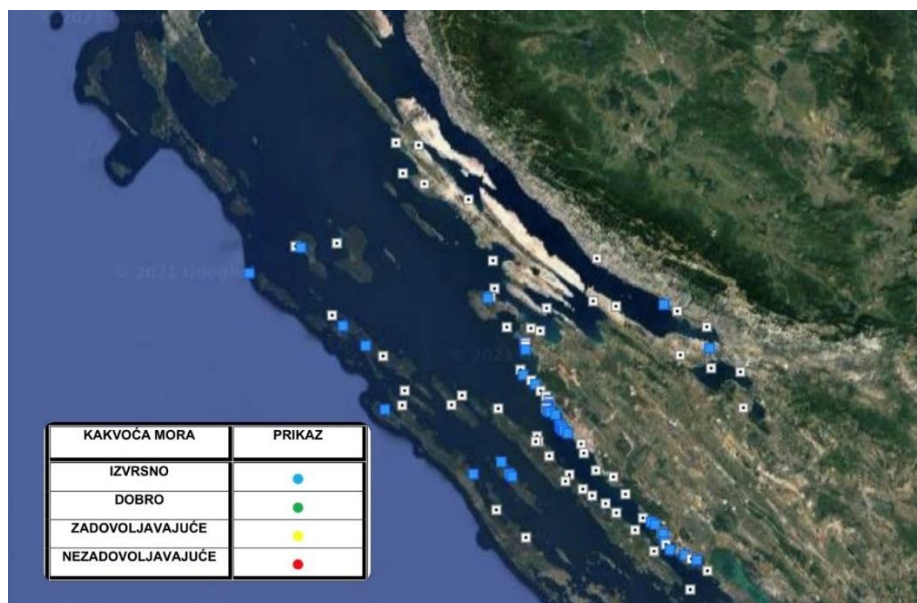
Na Slici 12 prikaz je ocjene kakvoće mora u 2021. godini

Slika 12 Ocjena kakvoće mora na području Zadarske županije, 2021.

Izvor: <https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/Izvjescje%20%20o%20kakvoci%20mora%20za%202021.g..pdf>

U 2021. godini, prema godišnjoj ocjeni kvalitete mora na području Zadarske županije, čak 97 plaža ili 99,0 % svih ispitanih plaža svrstano je u kategoriju izvrsne kakvoće mora, što ukazuje na izuzetno visoku čistoću i sigurnost morskih voda za kupanje. Osim toga, 1 plaža, što čini 1,0 %, ocijenjena je kao plaža dobre kakvoće mora. Ovi rezultati potvrđuju kontinuiranu predanost održavanju čistoće i očuvanju okoliša na ovom području, što ne samo da doprinosi zdravlju i sigurnosti kupaca, već i značajno poboljšava turističku atraktivnost regije, jer kvalitetne plaže privlače posjetitelje i doprinose održivom razvoju turizma. Plaže kojima je kakvoća mora zadovoljavajuća i nezadovoljavajuća u ovom periodu nisu zabilježene (Slika 13).

Slika 13 Karta Zadarske županije s prikazom konačnih ocjena kakvoće mora, 2018.-2021.

Izvor: <https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/Izvjescje%20o%20kakvoci%20mora%20za%202021.g..pdf>

U Gradu Zadru uzorci se uzimaju na 19 plažnih točaka koje pokrivaju različite dijelove grada i okolne otoke. U samom Zadru to uključuje Punta Bajlo, plažu u Arbanasima kod škole, područje Kolovara kod hotela i Mulića, te Fontanu, Jadran, Vitrenjak i Puntamiku-jug. Na širem zadarskom području uzorci se prikupljaju na Diklovcu-jug, Rtu Radmanu u Petrčanima i u Kožinu na Primorju. Također, uzorci se uzimaju i na otocima, uključujući plaže na Silbi (Šotorišće), Premudi (Krijal), Zapuntelu (Šibinjski rt), Brguljama (Brguljski zaljev), Velom Ižu (rt Korinjak), Malom Ižu (Dolinje i uvala Knež) te Ravu (uvala Lokvina).

U nastavku je dan primjer dviju plaža na području Zadarske županije. To su plaža Kolovare-Mulić i plaža Kolovare bazen.

Plaža Kolovare-Mulić (Slika 14) smještena je od malog mula na istočnoj strani do ograde bazena Kolovare na zapadu. Od sadržaja na njoj se nalaze tuševi, ležaljke, sanitarni čvorovi, (uključujući sanitarne čvorove prilagođene osobama s invaliditetom), kabine za presvlačenje, osmatračnice, igralište za odbojku i djecu, te mogućnostima iznajmljivanja pedalina i kajaka. Također, na plaži se nalazi ugostiteljski objekt i prostor za odlaganje otpada. Parkiralište je smješteno uz cestu iznad plaže što omogućujući posjetiteljima lak pristup. Treba napomenuti da je plaža nositelj Plave zastave.

Slika 14 Plaža Kolovare- Mulić

Izvor: <https://www.grad-zadar.hr/more--pracenje-kakvoce-mora-za-kupanje-na-podrucju-grada-zadra-824/>

Tvrtka Obala i lučice d.o.o. Zadar djeluje kao koncesionar plaže i preuzela je niz obveza u sklopu svog upravljanja. Prva i osnovna dužnost koncesionara jest uređivanje i redovito održavanje plaže u statusu „uređene plaže“, a pritom se usluga korištenja plaže ne naplaćuje. Osim toga, tvrtka je odgovorna za postavljanje, održavanje, demontažu i organizaciju skladištenja ukupno 15 sklopivih suncobrana od trstike. Dodatno, koncesionar je dužan provoditi uređenje i dohranu morske obale, čime se osigurava kontinuirano održavanje kvalitete plaže i njenih prirodnih resursa. Uređenje uključuje aktivnosti koje pridonose očuvanju i poboljšanju morske obale, a dohrana se odnosi na nadopunjavanje pijeska ili šljunka kako bi se spriječila erozija i osigurao kvalitetan prostor za kupaće. Sve ove aktivnosti tvrtke Obala i lučice d.o.o. usmjerene su na očuvanje standarda plaže te unapređenje korisničkog iskustva posjetitelja, čineći plažu ugodnim i održivim prostorom za sve korisnike.

Plaža Kolovare bazen (Slika 15) opremljena je tuševima, ležaljka, sanitarnim čvorovima (uključujući sanitarne čvorove prilagođene osobama s invaliditetom), kabinama za presvlačenje, osmatračnicom, igralištima za odbojku i djecu. Također, na plaži se nalazi ugostiteljski objekt i prostor za odlaganje otpada. Iznad plaže, uz cestu, se nalazi parkiralište koje omogućujući posjetiteljima lak pristup.

Slika 15 Plaža Kolovare bazen

Izvor: <https://hrvatskekarta.com/sportski-centar/zadarska/bazen-kolovare/>

Podaci o uzorkovanju morske vode na gore navedenim plažama nalaze se u Tablici 4, dok je u Tablici 5 prikazana usporedba dviju plaža.

Tablica 4 Uzorkovanje na plaži Kolovare - Mulić i Kolovare bazen

	Kolovare - Mulić	Kolovare bazen
Datum uzorkovanja	13.09.2024.	24.09.2024.
Temperatura zraka	16°C	17 °C
Temperatura mora	23°C	21.4 °C
Salinitet	37	36
Vjetar	Ne	Ne
Kišni dan prije uzorkovanja	Jaka	Ne
Kišni dan prije uzorkovanja	Ne	Lagana
Vidljiva polucija	Ne	Ne
Ocjena	Dobar	Odličan

Izvor: <https://vrtlac.izor.hr/kakvoca>

Tablica 5 Usporedna tablica dviju plaža

	Kolovare- Mulić	Kolovare Bazen
Koncesionar	Obala i lučice	Javna ustanova Zadarski sport
Dužina	360 m	170 m
Širina	9 m	14,1 m
Površina	3270 m ²	2400 m ²
Tip plaže	Urbana uređena plaža	Urbana uređena plaža
Prilaz plaži	Pješačka staza	Asfaltirana cesta

Plaža Kolovare-Mulić ima koncesionara „Obala i lučice“ i prostire se na dužini od 360 m, širini od 9 m, s ukupnom površinom od 3270 m². Zbog svojeg raznovrsnog sadržaja, te ekološke osviještenosti plaža ostvaruje kriterije za nagradu „Plava zastava“. Prilaz plaži je pješačkom stazom, a plaža je urbana i uređena. Plaža Kolovare Bazen je pod upravom „Javne ustanove Zadarski sport“, kraća je s dužinom od 170 m, ali šira, s 14,1 m širine. Površina plaže iznosi 2400 m², a prilaz je asfaltiranom cestom. Obje plaže spadaju u kategoriju urbanih uređenih plaža, te se kod obje plaže sustavno prati kakvoća mora.

5.5. SWOT analiza

SWOT analiza moćan je alat koji postavljanjem pitanja pomaže u prepoznavanju unutarnjih snaga i slabosti te vanjskih prilika i prijetnji, omogućujući identifikaciju ključnih čimbenika i razvoj strategije koja iskorištava prednosti i prilike, dok istovremeno umanjuje slabosti i rizike. Na Slici 16 je prikazana shema SWOT analize.

Slika 16 Shema SWOT analize

Izvor: <https://marketingekspert.com/swot-analiza-predlozak/>

SWOT analiza, predstavljena u nastavku obuhvatila je prednosti, nedostatke, mogućnosti i ograničenja morskih plaža u Zadarskoj županiji (Slika 17).

PREDNOSTI - plaže posjećuju turisti destinacije i lokalno stanovništvo - različiti tipovi plaža (sitni šljunak, šljunak, stijene, kamen, beton), uz naglasak na očuvanosti prirodne komponente - ključne plaže danas se održavaju i uređuju osnovnom plažnom opremom (ležaljke, tuševi, WC, kabine za presvlačenje i sl.) - inicirani i u procesu implementacije planovi i projekti uređenja ključnih plaža na područjima nekih općina i gradova - kakvoća mora i prirodnog okoliša je na visokoj razini	NEDOSTACI - velika razlika u opremljenosti i uređenosti plaža, osobito između kopnenoga i otočnog dijela - neutvrđene granice pomorskog dobra na većini plaža - nedostatna turistička signalizacija na određenim plažama (obilježnost u morskom dijelu i sl.) - pitanje napučenosti sada uređenih plaža (potreba za novim kapacitetima plaža) - neke u neposrednoj blizini ili unutar same zone plaža imaju manje mulove i mjesta za privez brodica za lokalna plovila (na nekim lokacijama i marine), što zahtijeva primjenu mjera zaštite plaža i zaštite okoliša
MOGUĆNOSTI - implementacija postojećih i budućih planova i projekata uređenja plaža - dostupnost fondova za uređenje plaža (MinT, EU i dr.) - potencijal za razvoj različitih tema i proizvoda na postojećim plažama (za obitelji, mlade i sl.) što pridonosi podizanju kvalitete usluge turističke destinacije - potencijal razvoja različitih sadržaja i usluga u područjima neposredno uz plaže	PRIJETNJE - mogući ekološki incidenti i onečišćenje mora zbog blizine privezišta i mula za lokalne brodice, te blizine naselja i turističkih objekata (hoteli, kampovi) - kvalitetno održavanje plaža, osobito napučenih (sustav sabiranja i odvoza otpada, osobito na otocima) - prostorna ograničenja za daljnje uređivanje i opremanje plaža (primjerice Općina Preko) - kapacitet lokalne samouprave u procesu aplikacije za različite fondove dostupne za uređenje plaža - otvorenost na lokalnoj razini za različite modele upravljanja uređenim plažama

Slika 17 SWOT analiza, plaže Zadarske županije

Izvor: Rudež, Z., Knego, J. (2015). Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama Zadarske županije, Zbornik Sveučilišta u Dubrovniku Vol. , No. 2, 185.207.

Moguće je zaključiti da Zadarska županija ima nedostatan broj osnovnih sadržaja na plažama kao i broj parkirnih mjesta. Rudež i Knego (2015) smatraju da bi, kako bi se smanjilo opterećenje plaža, trebalo provesti njihovu tematizaciju kroz grupiranje sadržaja namijenjenih sličnim ciljnim skupinama na jednoj plaži. Tematizacija plaža omogućila bi bolje upravljanje prostorom i resursima te poboljšala kvalitetu korisničkog iskustva.

6. Zaključak

Istraživanje provedeno o upravljanju pomorskim resursima u Zadarskoj županiji pokazalo je da, iako su pravni i administrativni okviri dobro uspostavljeni, nekoliko ključnih područja zahtijeva dodatnu pozornost kako bi se osigurala dugoročna održivost i učinkovitost. Zadarska županija djeluje u širem hrvatskom zakonodavnom kontekstu koji uključuje sveobuhvatne zakone kao što su Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama, Pomorski zakonik i Zakon o koncesijama. Ovi zakoni pružaju čvrstu osnovu za reguliranje pomorskog dobra, promicanje transparentnih ugovora o koncesijama i zaštitu javnih interesa. Međutim, unatoč snazi ovog zakonodavnog okvira, i dalje postoje praktični izazovi, posebno u pogledu upravljanja koncesijama i praćenja utjecaja na okoliš.

Upravljanje koncesijama, iako je ključno za poticanje gospodarskog razvoja kroz turizam, ribarstvo i promet, suočava se s problemima kao što su nedosljedna provedba i nedovoljna koordinacija između lokalnih vlasti i koncesionara. Procesu dodjele i nadzora koncesija često nedostaje rigorozno praćenje potrebno kako bi se osiguralo da su gospodarske aktivnosti usklađene s ciljevima zaštite okoliša. To je osobito vidljivo u sektorima kao što su upravljanje plažama i lučke operacije, gdje veliki priljev turista i komercijalni promet stavlja dodatni pritisak na pomorske resurse. Štoviše, koncesijski ugovori često naglašavaju kratkoročne ekonomske dobiti, potencijalno zanemarujući dugoročnu ekološku održivost obale i morskih ekosustava.

Praćenje okoliša još je jedno područje koje zahtijeva veću pozornost. Iako Zadarska županija provodi mjere zaštite okoliša, one su ponekad nedovoljno integrirane u šire strategije upravljanja morem. S povećanjem turizma i gospodarskih aktivnosti, raste potreba za strožim nadzorom okoliša, osobito u ranjivim obalnim područjima. Postojeći sustavi praćenja moraju se proširiti kako bi se osiguralo da pomorske aktivnosti ne dovedu do prekomjernog iskorištavanja resursa ili degradacije prirodnih staništa.

Pomorska bogatstva Zadarske županije, od prostrane obale do bogatih morskih ekosustava, od neprocjenjive su vrijednosti za županijsko gospodarstvo i okoliš. Zemljopisna raznolikost regije, u kombinaciji s čvrstim zakonodavnim okvirom i detaljnim planom upravljanja, osigurava da se ti resursi koriste održivo i na način koji koristi i lokalnom stanovništvu i široj

javnosti. Uloga javne uprave, posebice Upravnog odjela za pomorstvo, more i promet, ključna je u balansiranju gospodarskog razvoja sa zaštitom okoliša i očuvanjem javnog pristupa pomorskom dobru. Usklađivanjem s nacionalnim zakonodavstvom i prilagođavanjem strategija upravljanja lokalnim potrebama, Zadarska županija je u dobroj poziciji za održivo upravljanje svojim pomorskim dobrom za buduće generacije.

Zadar ima dovoljan broj plaža, međutim te plaže nisu točno definirane niti tematske određene. Određeni broj plaža koji posjeduje mikrolokacije za dozvolu na pomorskom dobru je loše bio proveden prijašnjim zakonom, što je dovelo do devastacije „privatizacije“ tih lokacija, samim time je povezano i minimalno ulaganje u sadržaj zbog ne provođenja rutinskih kontrola. Minimalan sportski sadržaj te loše održavanje istog. Gradske plaže imaju problem s dolaskom autom, točnije pronalaskom parkirnog mjesta.

Iako je pomorska struktura Zadarske županije učinkovita u mnogim aspektima, postoji značajan potencijal za poboljšanje, posebice u jačanju nadzora koncesija i jačanju praćenja okoliša. Rješavanjem ovih pitanja Zadarska županija može bolje uskladiti gospodarski razvoj s održivim korištenjem svojih vrijednih pomorskih resursa, osiguravajući da ta dobra ostanu održiva za buduće generacije.

Za poboljšanje upravljanja koncesijama u Hrvatskoj potrebno je uvesti nekoliko ključnih reformi. Prije svega, važno je uskladiti zakone i definirati jasne kriterije za dodjelu i nadzor koncesija, uz uvođenje standardiziranih ugovora koji će smanjiti mogućnost manipulacije. Digitalizacija procesa prijave i objava svih relevantnih informacija povećali bi transparentnost i smanjili mogućnost korupcije. Uspostava neovisnog tijela za nadzor provedbe koncesija s ovlastima za reviziju i sankcioniranje osigurala bi stroži nadzor. Također, važno je omogućiti jednake prilike za sve sudionike te ukloniti nepravedne prednosti određenih tvrtki, čime bi se poticala konkurentnost. Dugoročno planiranje usmjereno na održivi razvoj i poticanje dugoročnih ulaganja doprinijelo bi stabilnijem gospodarstvu. Konačno, financijska transparentnost kroz obvezu redovitog izvještavanja i javni registar aktivnih koncesija povećala bi povjerenje javnosti i omogućila bolju upotrebu javnih resursa. Ove mjere dovele bi do transparentnijeg, efikasnijeg i pravednijeg sustava upravljanja koncesijama, što bi koristilo državi, investitorima i građanima.

Popis literature

Ključni pravni dokumenti

1. Zakon o pomorskom dobru i morskim lukama (NN 83/23)
2. Pomorski zakonik (NN 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15, 17/19)
3. Zakon o koncesijama (NN 69/17, 107/20)
4. Uredba o postupku davanja koncesije na pomorskom dobru (NN 23/04, 101/04, 39/06, 63/08, 125/10, 102/11, 83/12, 10/17)
5. Uredba o postupku utvrđivanja granice pomorskog dobra (NN 08/04, 82/05)
6. Uredba o razvrstaju luka otvorenih za javni promet i luka posebne namjene (NN 110/04, 82/07)
7. Pravilnik o sadržaju Plana upravljanja pomorskim dobrom (NN 150/23)

Izvješća i institucionalni dokumenti

1. Strategija razvoja Zadarske županije. (2020). Strateški okvir za održivo upravljanje obalnim i pomorskim resursima.
2. Državni zavod za statistiku. (2022). Izvješće o gospodarskim podacima o turizmu i pomorstvu.
3. Lučka uprava Zadar. (2021). Godišnje izvješće o lučkom poslovanju i planovima razvoja.
4. Plan upravljanja pomorskim dobrom na području grada Zadra za razdoblje od 2024. do 2028. godine
5. Prostorni plan Zadarske županije- Poričišćen tekst, https://www.zpu-zadup.hr/download/Procisceni_tekst2023.pdf Pristupljeno 30.9.2024.
6. Plan upravljanja pomorskim dobrom na području grada Zadra

Publikacije

1. Geodetska uprava, D. (2005). Vijesti Državne geodetske uprave. Geodetski list, 59 (82) (3), 217-224.
2. Nakić, J. (2016). Pomorsko dobro – opće ili javno dobro?. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 53 (3), 797-832.
3. Baće, M. (2023). Dozvola na pomorskom dobru kao novi pomorskopravni institut u hrvatskom zakonodavstvu. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 60 (4), 691-715.
4. Prostorni plan Zadarske županije - Poričišćen tekst, https://www.zpu-zadzup.hr/download/Procisceni_tekst2023.pdf Pristupljeno 7.10.2024.,
5. Bolanča, D. i Amižić, P. (2007). Novi pomorski zakonik Republike Hrvatske i pitanje unifikacije Pomorskog prava. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 44 (1), 41-51.
6. Rudež, Z., Knego, J. (2015). Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama Zadarske županije, Zbornik Sveučilišta u Dubrovniku Vol. , No. 2, 185.207.

Internet izvori

1. <https://www.port-authority-zadar.hr/lucka-podrucja/teretna-luka-gazenica/> Pristupljeno 7.10.2024.
2. <https://marketingekspert.com/swot-analiza-predlozak/> Pristupljeno 7.10.2024.
3. <https://www.port-authority-zadar.hr/lucka-podrucja/ribarska-luka-gazenica/> Pristupljeno 7.10.2024.
4. <https://www.grad-zadar.hr/more--pracenje-kakvoce-mora-za-kupanje-na-podrucju-grada-zadra-824/> Pristupljeno 7.10.2024.
5. <https://www.natura-jadera.hr/projekti/sakarun-noplastic/> Pristupljeno 28.9.2024.
6. <https://www.natura-jadera.hr/projekti/posbemed2/> Pristupljeno 28.9.2024.

Popis slika

Slika 1 Granice pomorskog dobra, Zadarska županija	18
Slika 2 Posidonia oceanica	20
Slika 3 Posidonia oceanica, naplavine	21
Slika 4 Koordinacijski odbor projekta	24
Slika 5 Luka Zadar	31
Slika 6 Teretna luka Gaženica	32
Slika 7 Karakteristike vezova, luka Gaženica	32
Slika 8 Putnička luka Gaženica	33
Slika 9 Ribarska luka Gaženica	34
Slika 10 Podijela plaža po skupinama	37
Slika 11 Plaže Zadarske županije po jedinicama lokalne samouprave nakon prve faze izrade Regionalnog programa	40
Slika 12 Ocjena kakvoće mora na području Zadarske županije, 2021.	41
Slika 13 Karta Zadarske županije s prikazom konačnih ocjena kakvoće mora, 2018.-2021. .	42
Slika 14 Plaža Kolovare- Mulić	43
Slika 15 Plaža Kolovare bazen	44
Slika 16 Shema SWOT analize	45
Slika 17 SWOT analiza, plaže Zadarske županije	46

Popis tablica

Tablica 1 Prikaz broja stanovnika nastanjenih otoka u Zadarskoj županiji	22
Tablica 2. Plaže pod koncesijom na području Zadarske županije	37
Tablica 3 Plaže uvrštene u Regionalni program po jedinicama lokalne samouprave Zadarske županije	39
Tablica 4 Uzorkovanje na plaži Kolovare - Mulić i Kolovare bazen	44
Tablica 5 Usporedna tablica dviju plaža	45